

ARCHEOLOGIENOTA MEERHOUT – MEIBERG

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN,
E. DIRIX, G. VERBELEN,
ANNELIEN SYS & N. PIL

MAART 2017

Titel

Archeologienota met ingreep in de bodem. Meerhout – Meiberg

Auteur(s)

Jan Claesen, Ben Van Genechten, Giel Verbeelen, Nathalie Pil, Evelien Dirix en Annelien Sys

Opdrachtgever

Jan Helsen

Projectnummer

2017C231

Plaats en datum

Kortenaken, maart 2017

Reeks en nummer

ARCHEBO rapport 2017C161

ISSN 2034-5615

© 2017 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	<i>Algemeen</i>	<i>4</i>
1.2	<i>Beschrijving onderzoeksopdracht</i>	<i>4</i>
1.3	<i>Doelstellingen</i>	<i>7</i>
1.4	<i>Onderzoeksvragen</i>	<i>7</i>
2	Huidige & toekomstige situatie	8
2.1	<i>Huidige situatie</i>	<i>8</i>
2.2	<i>Toekomstige situatie</i>	<i>9</i>
3	Bureauonderzoek	11
3.1	<i>Landschappelijke & bodemkundige situering</i>	<i>11</i>
3.2	<i>Archeologische en erfgoedkundige data</i>	<i>20</i>
3.3	<i>Historiek en cartografische bronnen</i>	<i>24</i>
3.4	<i>Archeologische verwachting</i>	<i>33</i>
4	Resultaten bureauonderzoek	35
4.1	<i>Algemeen</i>	<i>35</i>
4.2	<i>Beantwoording onderzoeksvragen</i>	<i>35</i>
4.3	<i>Samenvatting / assessment bureauonderzoek</i>	<i>36</i>
4.4	<i>Programma van maatregelen</i>	<i>38</i>
5	Bibliografie	39
6	Figurenlijst.....	40
7	Plannenlijst.....	42

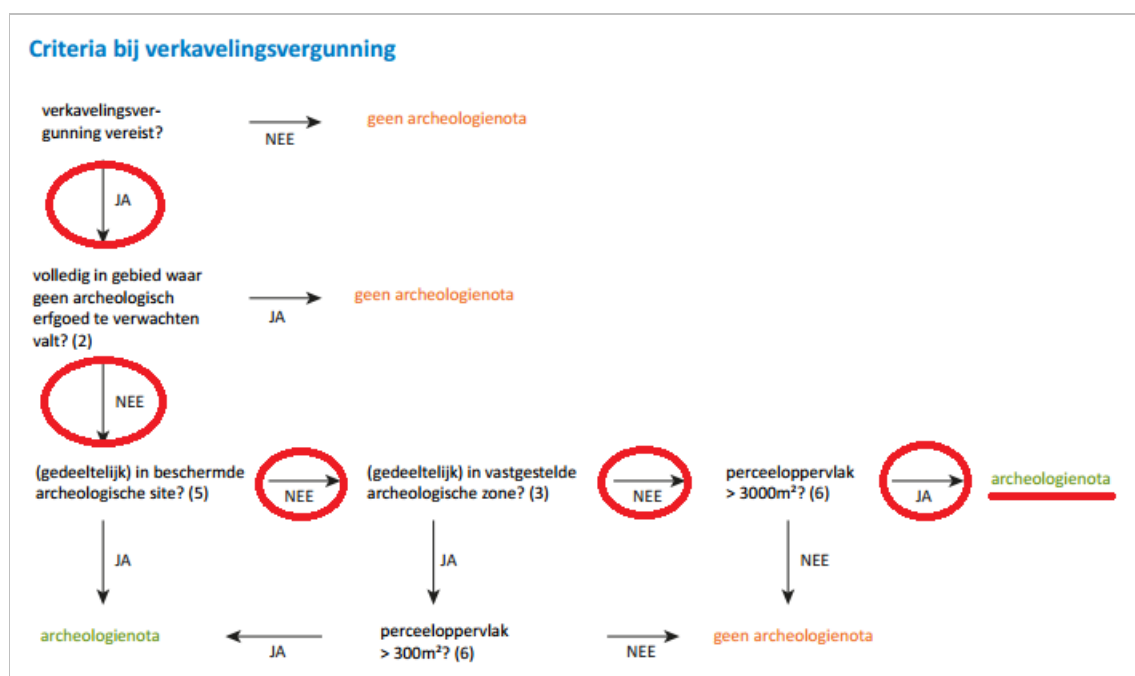
1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een verkavelingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een verkavelingsaanvraag is afhankelijk van een aantal criteria (Figuur 1):

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris

Figuur 1: Criteria bij verkavelingsvergunningen

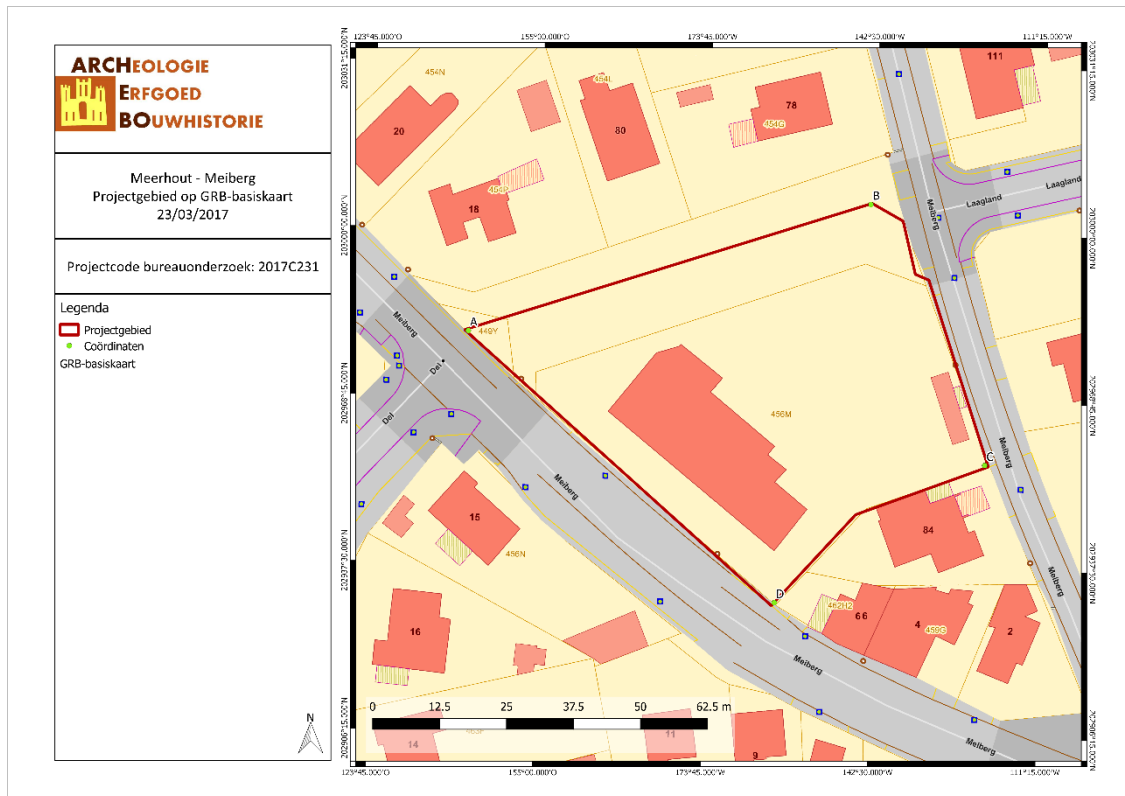
1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

Naar aanleiding van een verkavelingsaanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van Jan Helsen een archeologienota opgemaakt voor de verkaveling in de Meiberg, nr. 10 te Meerhout. Op het terrein zal een verkaveling van 4 loten gerealiseerd worden. Voorliggende archeologienota bevat enkel een bureauonderzoek.

Aangezien de aanvraag voor een verkavelingsvergunning pas na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2, 5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in maart 2017 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

Naam site:	Meerhout – Meiberg		
Onderzoek:	Archeologienota met ingreep in de bodem		
Ligging:	Meiberg nr. 10, Meerhout		
Kadaster:	Afdeling 1, sectie A: perceel 456/M, Afdeling 1, sectie A: perceel 449/X Afdeling 1, sectie A: perceel 449/Y		
Coördinaten (zie hoofdstuk 1.2):	A	X	198861,601
		Y	202980,804
	B	X	198936,332
		Y	203005,608
	C	X	198958,414
		Y	202957,258
	D	X	198919,581
		Y	202930,988
Opdrachtgever:	Jan Helsen		
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba		
Projectcode bureauonderzoek:	2017C231		
Projectleiding:	Jan Claesen		
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014		
Bewaarplaats archief:	ARCHEBO bvba (tijdelijk)		
Grootte projectgebied:	Ca. 3 896,311 m ²		
Uitvoeringsperiode:	2017		
Reden van de ingreep	Aanvraag verkavelingsvergunning voor de realisatie van 4 loten		
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.		
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, verstoring, ...		

De onderstaande GRB-kadasterkaart en de Orthofoto tonen het onderzoeksgebied op de meest recente stadskarten en luchtfoto's (Figuur 2, Figuur 3).

MEME/17/03/23/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het onderzoeksgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2017)

MEME/17/03/23/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017)

1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het onderzoeksgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Deze archeologienota dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed en nadien bij de aanvraag voor de bouwvergunning gevoegd te worden.

1.3.1 Randvoorwaarden

Op het onderzoeksgebied bevindt zich tegenwoordig een 20ste-eeuwse woning, een verharde oprit, een parking aan de straatkant en een bijgebouw ten oosten van het perceel. De nutsvoorzieningen zijn nog aanwezig in de grond. Wegens de aanwezigheid van de verharding en de gebouwen is het momenteel niet mogelijk om het onderzoek uit te voeren. Deze dienen eerst gesloopt te worden. Om deze redenen stelt ARCHEBO bvba een uitgesteld onderzoek met ingreep in de bodem. Indien bij afbraak onder het maaiveld wordt gegraven, (zoals uitnemen fundamenteën, kelders of leidingen,...) dient dit te gebeuren onder toezicht van een erkend archeoloog.

1.4 ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het onderzoeksgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van een plangebied van ca. 3 896,11 m². Zoals te zien is op de orthofoto staat er een pand (Figuur 4). Ten westen en noorden van de woning is een verharde weg aangelegd (oprit en parkeergelegenheid), verder staat er een bijgebouw ten oosten van het terrein (Figuur 6). Dit pand betreft een alleenstaande 20ste-eeuwse woning met nutsvoorzieningen op het terrein, gelegen aan de Meiberg 10 (Figuur 5). Het pand wordt afgebroken. Betreffende de beklinkerde oprit dient – zoals gebruikelijk bij klinkerverhardingen – rekening gehouden te worden met een verstoring van ca. 20 cm onder het maaiveld.

MEME/17/03/23/3 - Digitale aanmaak

Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017)

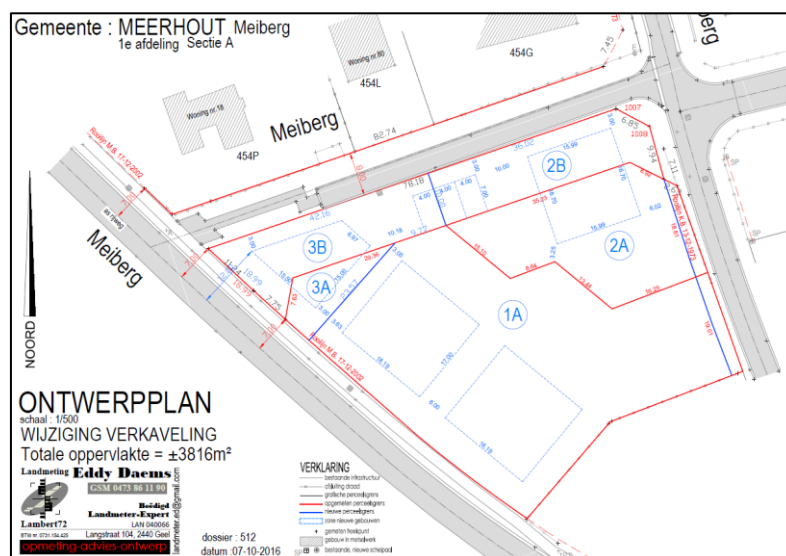
Figuur 5: Afbeelding voorgevel woning (googlemaps 2017)

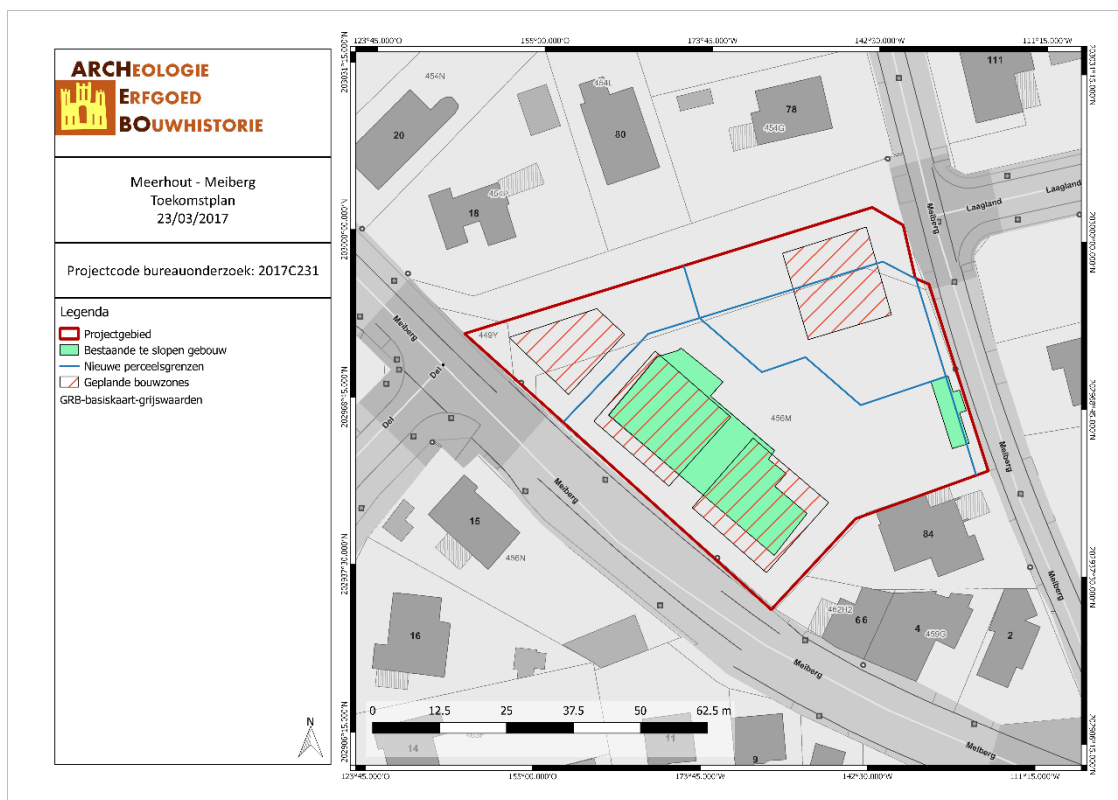
2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Op het terrein zal door de opdrachtgever het perceel onderverdeeld worden in 4 loten.

De realisatie van de 4 loten met bijhorende nieuwbouwwoningen, alsook de wegenis- en rioleringswerken gaan gepaard met graafwerken waardoor het bodemarchief verstoord zal worden (Figuur 7, Figuur 8).

Figuur 7: Weergave verkavelingsplan Meiberg (Landmeter- expert Eddy Daems)

MEME/17/03/23/4 - Digitale aanmaak

Figuur 8: Situering van het onderzoeksgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2017)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

De gebruikte kaarten werden in georeferencerde vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geplott om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

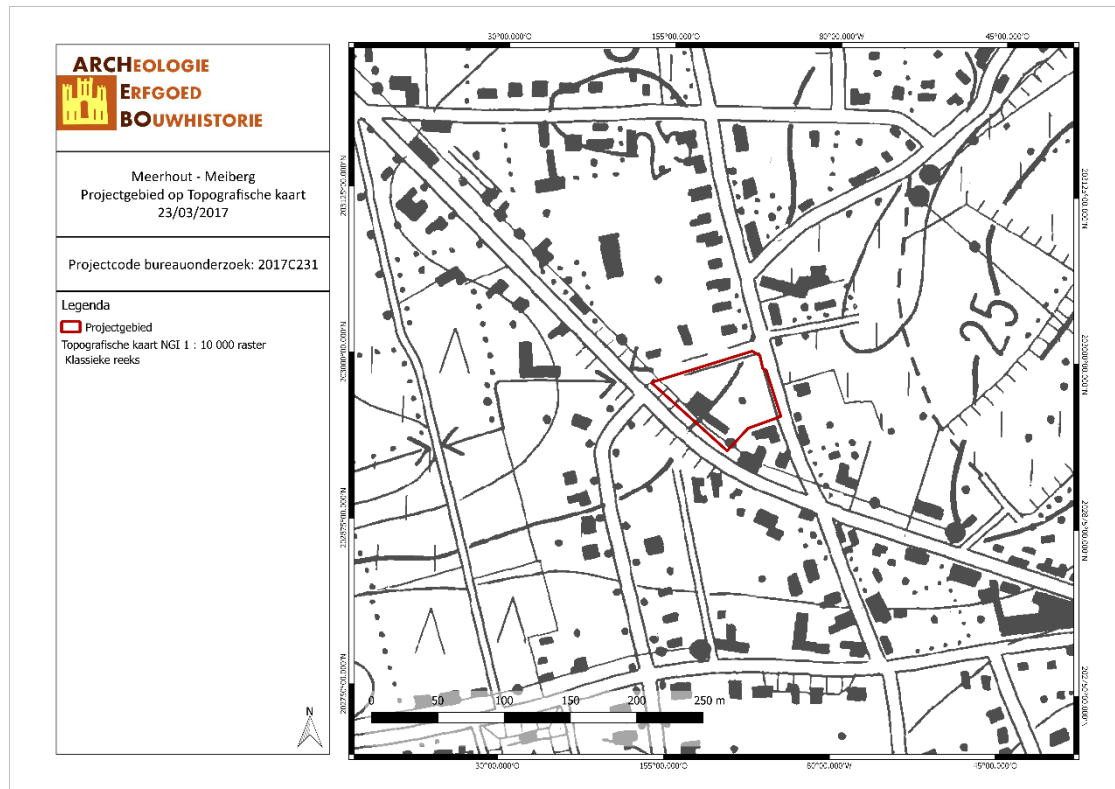
3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

3.1.1 Topografische situering

Het projectgebied is gelegen in de gemeente Meerhout in de Belgische provincie Antwerpen. Het gebied is gesitueerd op 6 km ten zuidoosten van Geel en 6,4 km ten zuidwesten van Mol.

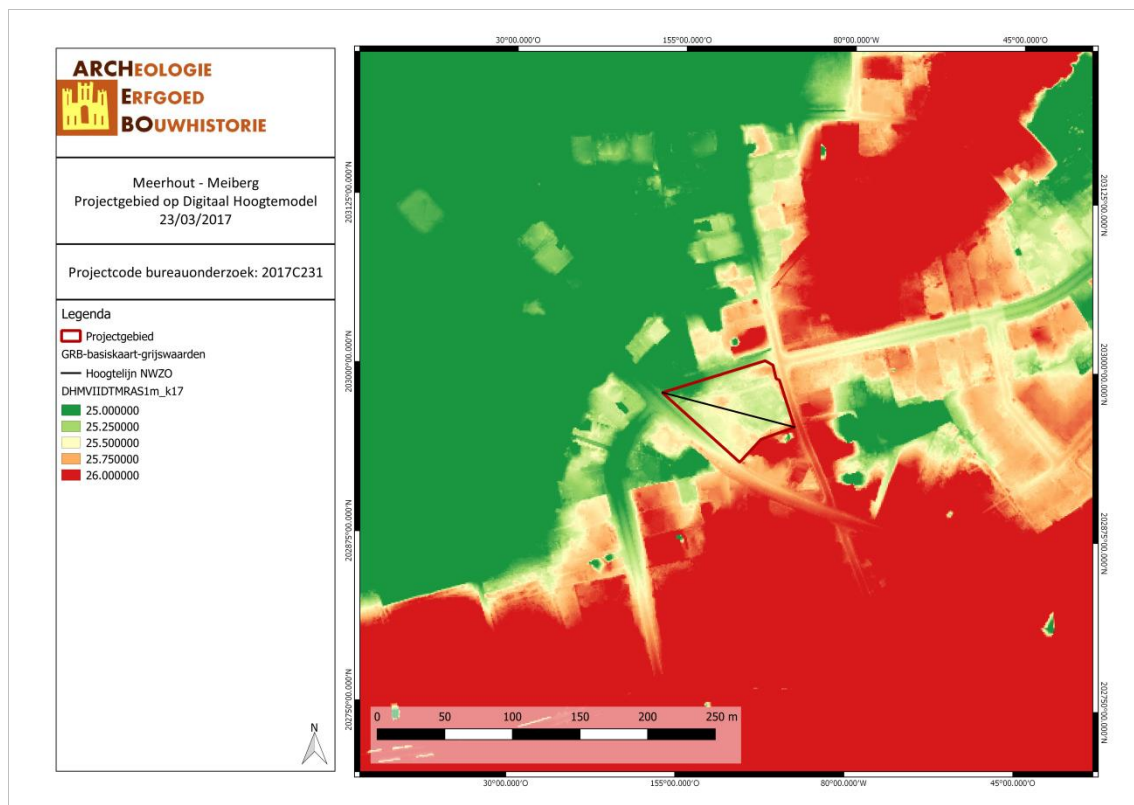
De grenzen van het onderzoeksproject loopt ten noorden door het perceel nummer “Afdeling 1, sectie A: perceel 449/X” en “Afdeling 1, sectie A: perceel 449/Y”. Ten westen en oosten wordt het perceel begrensd door de Meiberg. Ten zuiden liggen de percelen met nummer “Afdeling 1, sectie A: perceel 458/E” en “Afdeling 1, sectie A: perceel 462/H2” (Figuur 2).

Op basis van het NW-ZO georiënteerde hoogteprofiel kan men vaststellen dat het terrein in hoogte algemeen toeneemt naar het zuidoosten toe (Figuur 10, Figuur 11, Figuur 12). Het hoogteverschil situeert zich tussen de 25,1 en 25,9 meter (boven zeeniveau).

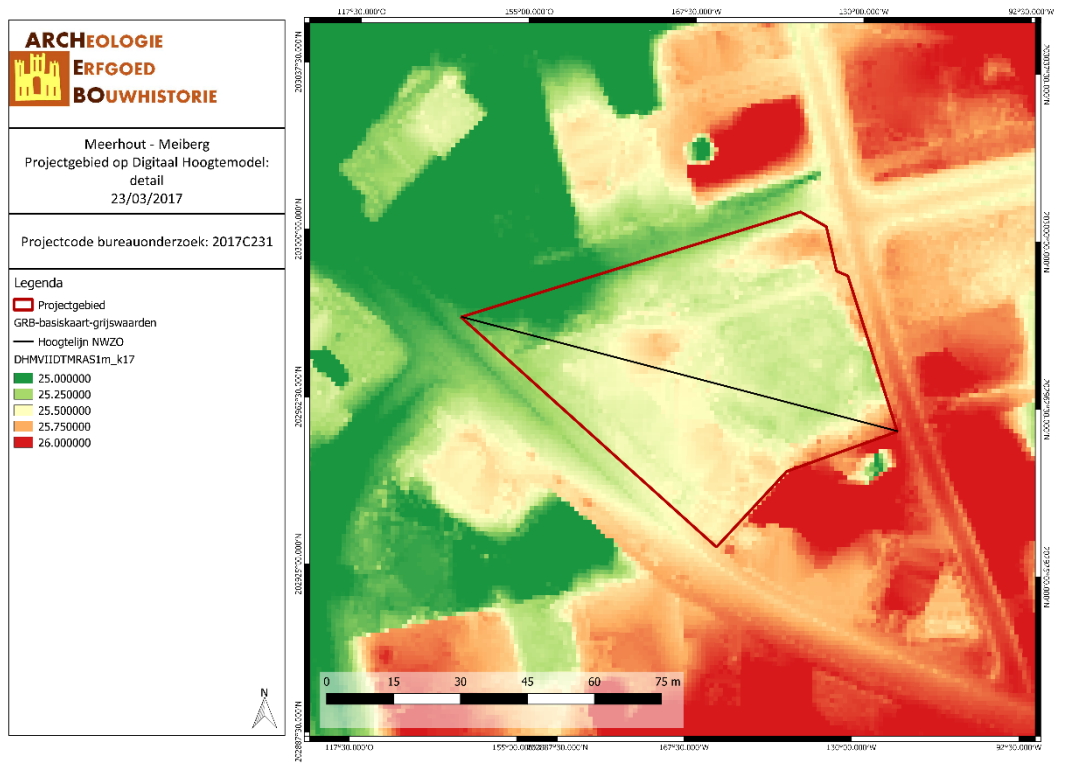
MEME/17/03/23/5 - Digitale aanmaak

Figuur 9: Topografische kaart met situering van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2017).

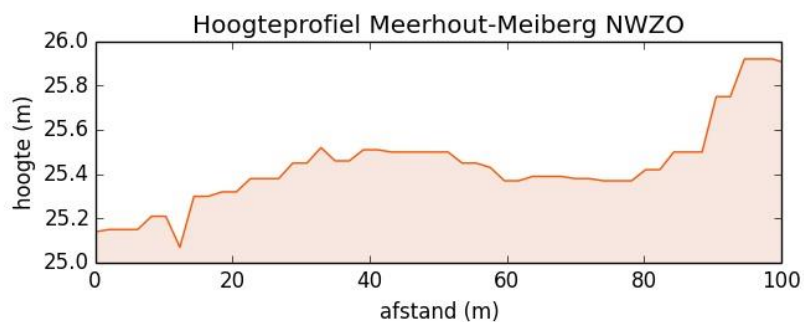
MEME/17/03/23/6 - Digitale aanmaak

Figuur 10: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2017).

MEME/17/03/23/7 - Digitale aanmaak

Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel, detail (Geopunt, 2017).

Figuur 12: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NW-ZO richting (Geopunt, 2017).

3.1.2 Geologie & landschap

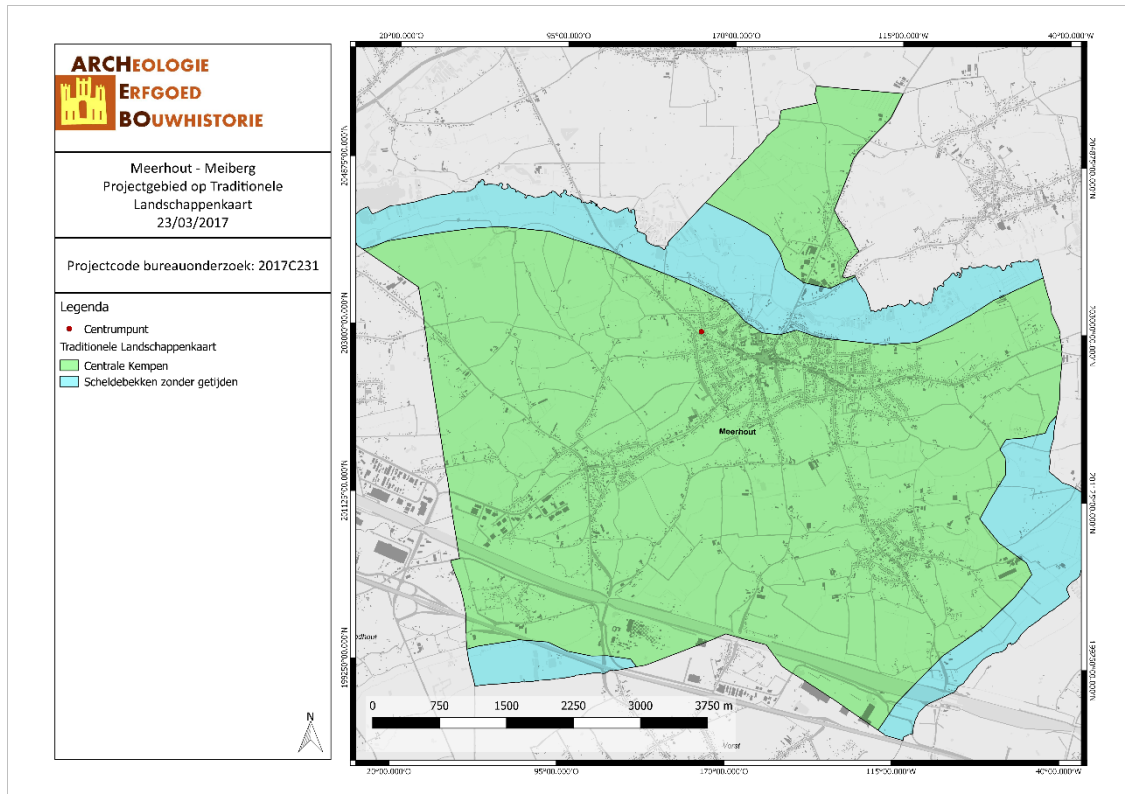
3.1.2.1 Fysisch geografisch

Het onderzoeksgebied ligt langs de Meiberg in Meerhout. Meerhout is aan de Grote Nete gelegen, in het Netebekken. Het is gelegen op 70 meter van de kwachtloop en 630 meter van de Grote Nete.

Het onderzoeksgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart gekarteerd in de Centrale Kempen en is gelegen in de nabijheid van het Scheldebekken (zonder getijden) (Figuur 13). De Centrale Kempen worden ook wel de Zuiderkempen genoemd met de riviervlakte van de beide Netten.¹

¹ "Kempen (streek) - Wikipedia", geraadpleegd 24 maart 2017, [https://nl.wikipedia.org/wiki/Kempen_\(streek\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Kempen_(streek)).

De Zuiderkempen worden gekenmerkt door grove glauconietrijke zanden, en zijn sterk gestructureerd door de verschillende Netes die min of meer parallel aan elkaar westwaarts stromen. Het sterk ontwikkelde waterlopenstelsel vormt hier een net van kwelrijke zones en moerassige valleien waarbij hoger gelegen gebieden tussen de rivieren dienst doen als infiltratiegebieden en de overgangen tussen rug en dal als doorstroombgebieden. Evenwijdig aan de moerassige valleien liggen zandruggen. Het gemeenschappelijke kenmerk over deze diversiteit heen is de zandige bodemtextuur, afkomstig van quataire dekzanden. Deze zanden werden aangevoerd door de wind in aanwezigheid van sneeuw en afgezet tijdens de laatste ijstijd, zo'n 70.000 tot 10.000 jaar geleden. Secundaire verstuivingen vormden landduinen op de zandruggen, georiënteerd in zuidwestelijke naar noordoostelijke richting en gekenmerkt door een relatief diepe watertafel.²

MEME/17/03/23/8 - Digitale aanmaak

Figuur 13: Meerhout aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2017)

3.1.2.2 Paleogeen & neogeen (Tertiair)

Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen bevindt het onderzoeksterrein zich binnen de formatie van Diest (Figuur 14).

Deze ondergrond bestaat uit groen tot bruin zand. Deze is heterogeen en bezit meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken en kleirijke horizonten. Het bezit verder een schuine gelaagdheid, is glauconietrijk en heeft micarrijke horizonten.

De Formatie van Diest bestaat uit 2 leden: het lid van Deurne en het lid van Dessel.³ Lithologisch wordt het gekenmerkt door de aanwezigheid van zand.⁴ In frisse toestand bestaat de Formatie uit groen glauconiethoudend zand al dan niet met silexkeien. Doorgaans worden deze afzettingen verweerd

² Valerie Dewaelheyns e.a., "De aanpasbaarheid van de Kempen: een terugblik", z.d., 107.

³ Marechal en Laga, "Lithostratigrafie van het Neogeen en Paleogeen (Tertiair) in Vlaanderen", 1988.

⁴ Ibid.

aangetroffen en bestaan ze uit geel tot bruinrood ijzerhoudend zand, dikwijls aaneengekit tot donkerbruine zandsteenbanken, soms met witte silexkeien.⁵

MEME/17/03/23/9 - Digitale aanmaak

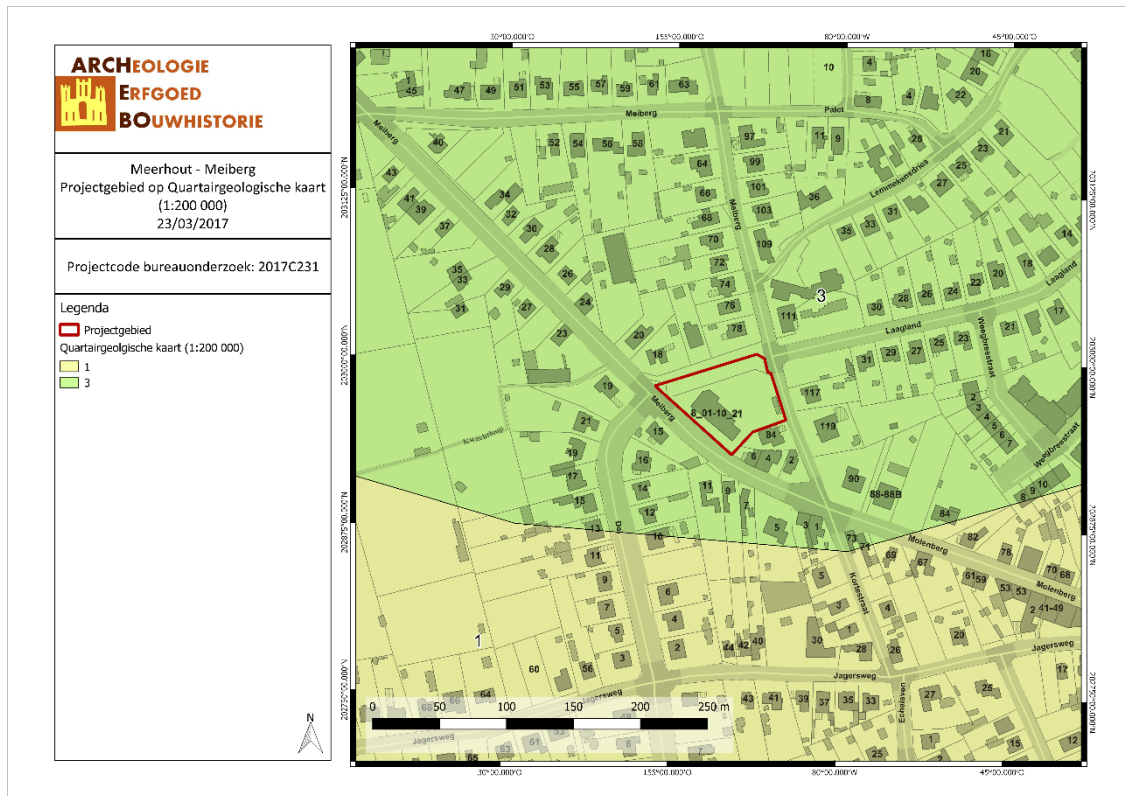
Figuur 14: Situering van het onderzoeksgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2017).

3.1.2.3 Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart (1/200.000) bevindt het onderzoeksgebied zich binnen type 3 (Figuur 15).

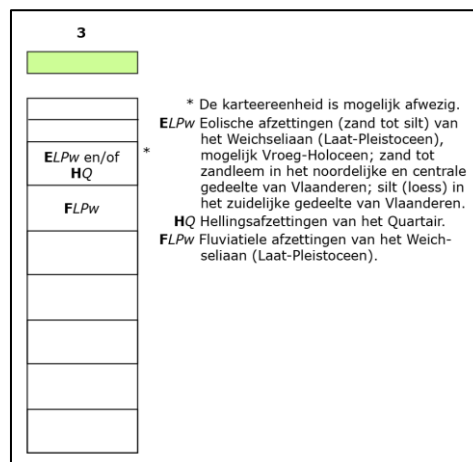
Dit type omvat fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), die mogelijk afgedekt zijn door hellingsafzettingen van het Quartair en eolische afzettingen, zand tot silt, uit het Weichseliaan, mogelijk Vroeg-Holoceen, zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen, silt in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen en/of hellingsafzettingen van het quartair (Figuur 16).

⁵ Frieda Bogemans, "Toelichting bij de quartairgeologische kaart, 29 Kortrijk", 2007, 10, <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/pdf/kortrijk29Qweb.pdf>.

MEME/17/03/23/10 - Digitale aanmaak

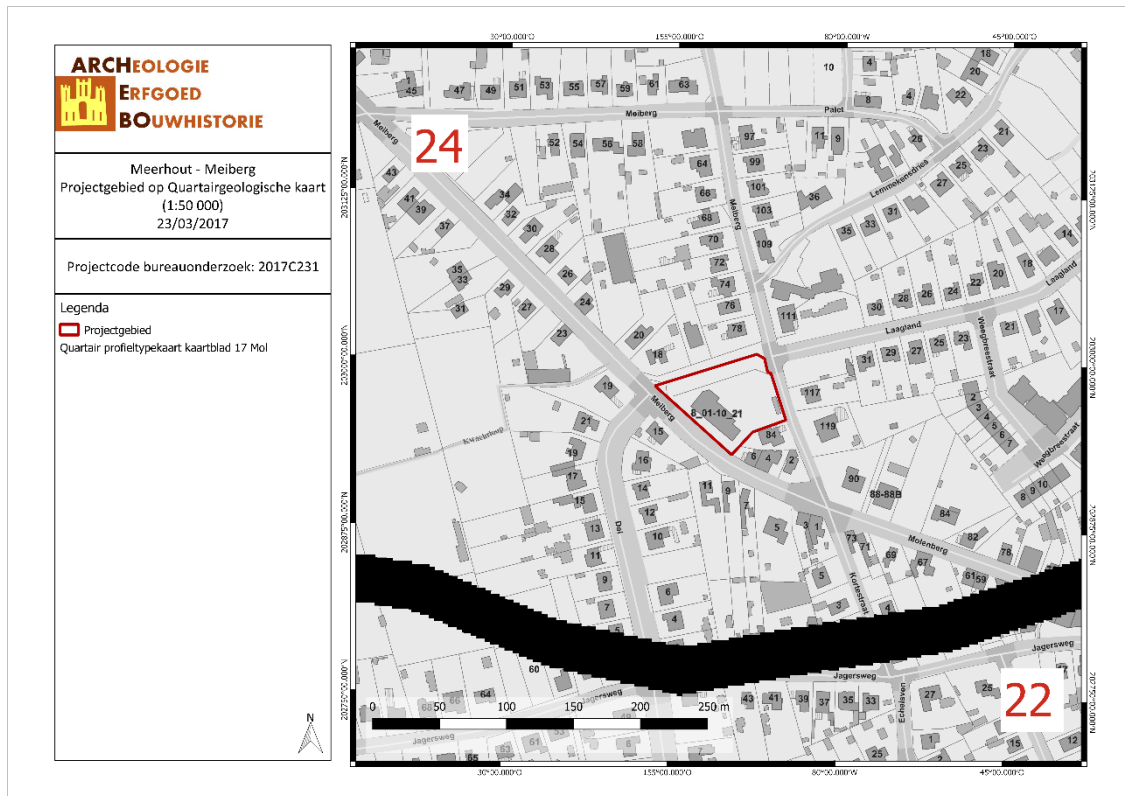
Figuur 15: Situering van het onderzoeksgebied op de Quartaairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2017).

Figuur 16: Uitleg van het type 3 volgens de quartaairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2017).

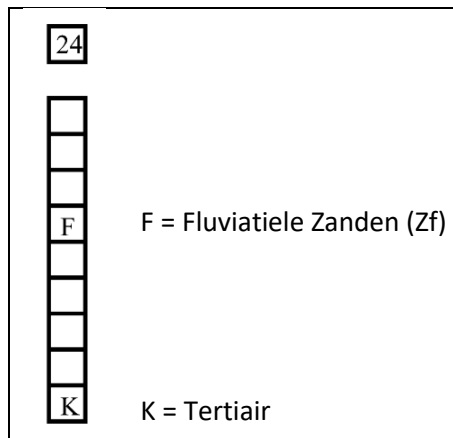
Volgens de quartaairgeologische kaart (1/50.000) bestaat het onderzoeksgebied uit type 24 (Figuur 17/Figuur 17). Dit type wordt vooral aangetroffen langsheen de valleien van de Grote en Molse Nete, minder frequent langsheen de Kleine Nete. Geomorfologisch hangen ze samen met fossiele valleien en terrasresten. Sommige fossiele valleien vormen nu interfluvia, na bedekking met dek- en duinzanden (Figuur 18).⁶

⁶ F. Gullentops, E. Paulissen, en N. Vandenberghe, "Toelichting bij de Quartaairgeologische kaart, kaartblad 17 Mol", 2006, 17.

MEME/17/03/23/11 - Digitale aanmaak

Figuur 17: Situering van het onderzoeksgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2017).

Figuur 18: Legende verklaring type 24 (Quartairgeologische kaartblad 17)

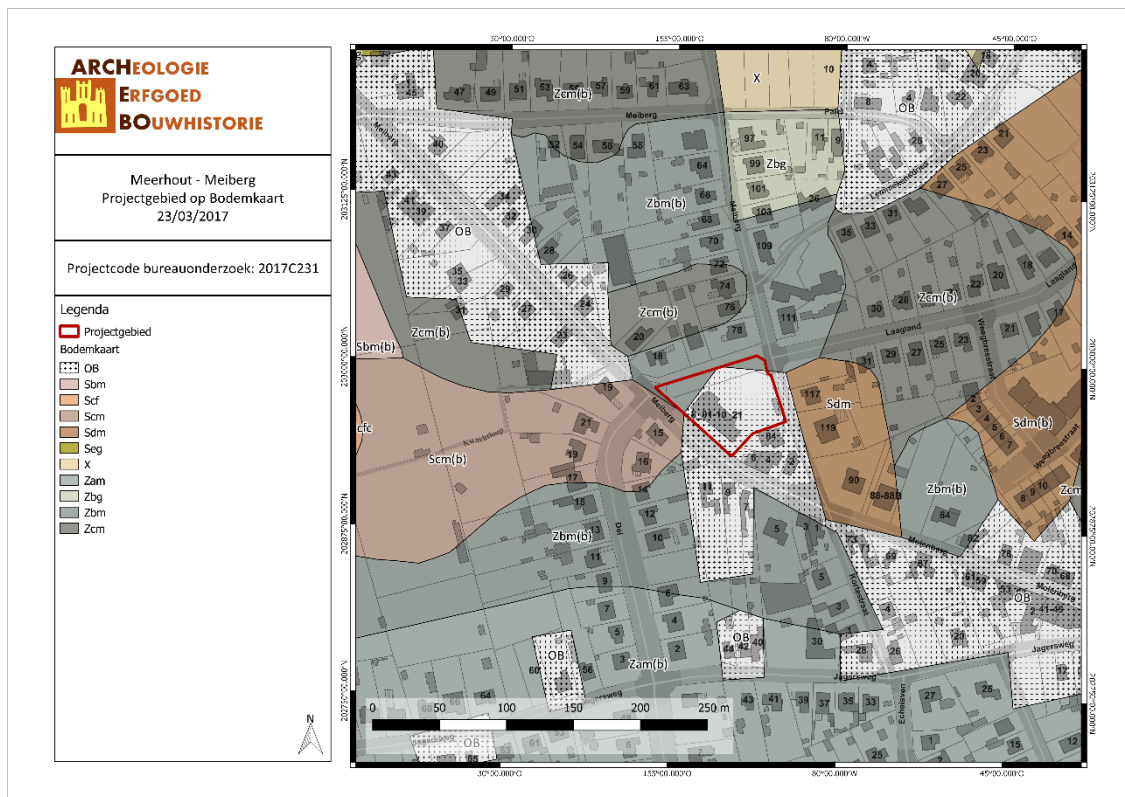
3.1.2.4 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen ligt het projectgebied voornamelijk onder OB (bebouwde zone), en verder is het gekarteerd als Zbm(b) (Figuur 19). Het bovenste deel van het bodemprofiel bestaat uit een zand textuur, verder bestaat het uit een droge grond b. De grond wordt omschreven als een plaggenbodem met een diepe antropogene humus A horizont. De profielontwikkeling wordt gekenmerkt door een bruine bovengrond (een bruin plaggendeek).⁷

Deze droge plaggenbodem heeft een bouwlaag, donker grijsbruin (-g) heideplaggen of donkerbruin (-b) bosplaggen. De humeuze A-horizont is minstens 60 cm dik en bevat meer dan 1% humus. Onder de Ap

⁷ E. Van Ranst en C. Sys, "Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)" (Laboratorium van Bodemkunde, Gent, 1 april 2000).

kan een bedolven verbrokkelde Podzol B worden aangetroffen. De roestverschijnselen beginnen tussen 80 en 120 cm. De bodems hebben dikwijls watergebrek ondanks de dikke humeuze bovengrond. Het zijn de gunstigste droge zandgronden die matig tot weinig geschikt zijn voor teelten als rogge en aardappelen.

MEME/17/03/23/12 - Digitale aanmaak

Figuur 19: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2017).

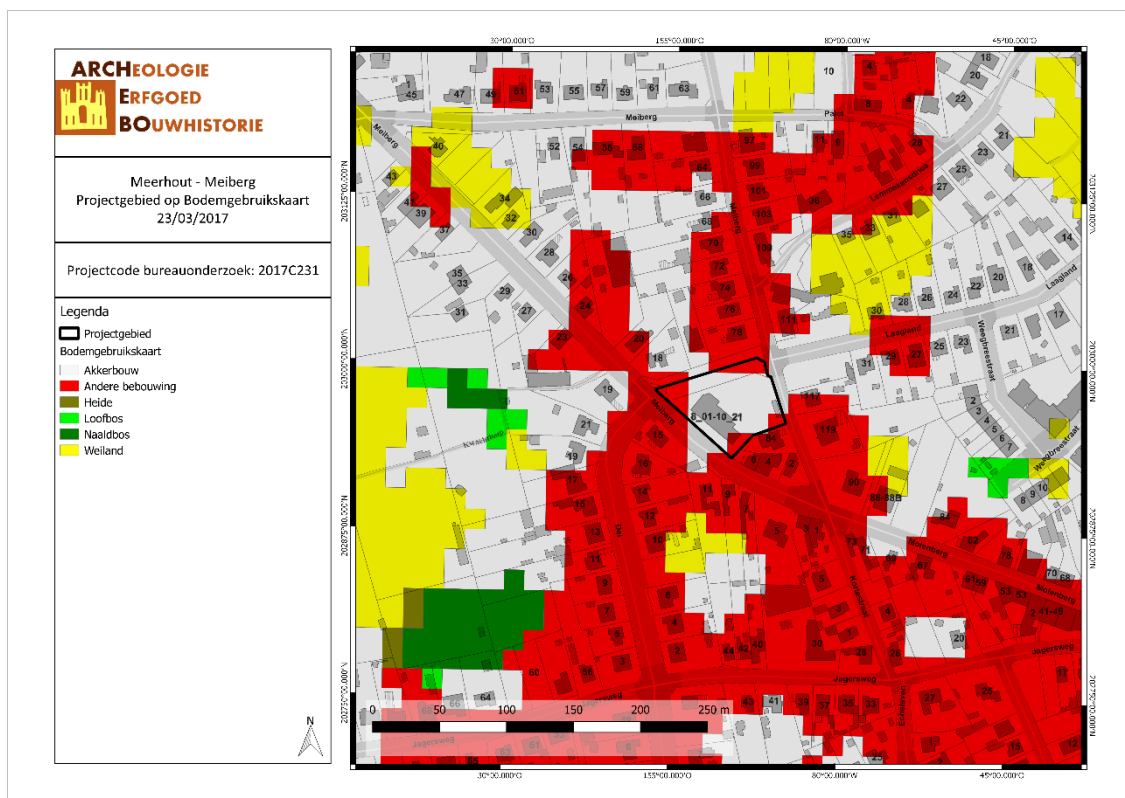
Voor het projectgebied is er op de potentiële bodemerosiekaart geen informatie beschikbaar, in de nabijheid van het projectgebied is het risico evenwel als zeer laag en verwaarloosbaar opgetekend (Figuur 20).

MEME/17/03/23/13 - Digitale aanmaak

Figuur 20: Situering van het onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2017).

Volgens de bodemgebruikskaart ligt het onderzoeksgebied gekarteerd voor akkerbouw en 'andere bebouwing' (Figuur 21).

MEME/17/03/23/14 - Digitale aanmaak

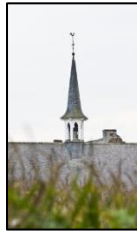
Figuur 21: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2017).

3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend (Figuur 24).

Binnen een straal van 600 m staat 1 CAI locatie (nr. 113218) geregistreerd, het betreft een laat middeleeuwse **kapel** van het Heilig Graf en een **gasthuis** (Figuur 22). Reeds in de veertiende eeuw bestond het gasthuis voor daklozen en bedelaars. Daarvan rest nog een overblijfsel: de sacristie van de huidige kapel. Het is, na de onderbouw van de toren van de Sint-Trudokerk, het oudste nog bestaande bouwwerk van Meerhout. De kapel werd in de zestiende eeuw heropgebouwd in gotische stijl.

Figuur 22: beeld laatmiddeleeuwse kapel van het Heilig Graf

In de 17de- en de 18de eeuw was het huidige domein van de kapel met klooster, schoolgebouwen en tuin ingericht als dorpsschans met vestingtoren, vest en ophaalbrug. De rechthoekige **schans** heeft grachten gevuld via regenwater en werd langs alle kanten omgeven door water. De ingang lag aan de oostzijde.

Van 1805 tot 1816 werd het gasthuis verhuurd aan de zusters franciscanessen van Arendonk. Tussen 1830 en 1837 diende het gasthuis als militair slachthuis. In 1852 kwam het in privé-bezit en een jaar later werd het overgedragen aan de parochie op voorwaarde dat er een meisjesschool werd opgericht. Bij de bouw in 1855 van het klooster voor de zusters van het Heilig Graf werd de kapel aangepast en vergroot. De zusters verbleven tot 1992 in het klooster. Het oude klooster moet in de toekomst plaats ruimen voor seniorenflats. In 1997 werd de kapel beschermd als monument. De kapel Heilig Graf is gelegen in de Gasthuisstraat.⁸

In een zone tussen de 600 meter en 800 meter rond het projectgebied zijn 5 CAI-locaties geregistreerd, daterend van de ijzertijd tot de 17de eeuw. Het betreft enkele **paalkuilen** en kuilen met ceramiek uit de ijzertijd (CAI nr. 101668), twee putten in functie van een **brouwerij**, datering is onbepaald (CAI nr. 112111), een middeleeuwse omwalde alleenstaande **hoeve** (CAI nr. 103094) (Figuur 23), een vol middeleeuwse **kerk** alsook een uit de 17de eeuw daterende kerk (CAI nr. 102051). Tenslotte werd een vondst geregistreerd, maar verder niet beschreven of gedateerd (CAI nr. 103646).

⁸ "kapel Heilig Graf - Gemeente Meerhout", geraadpleegd 27 maart 2017, <http://www.meerhout.be/product.aspx?id=1247>.

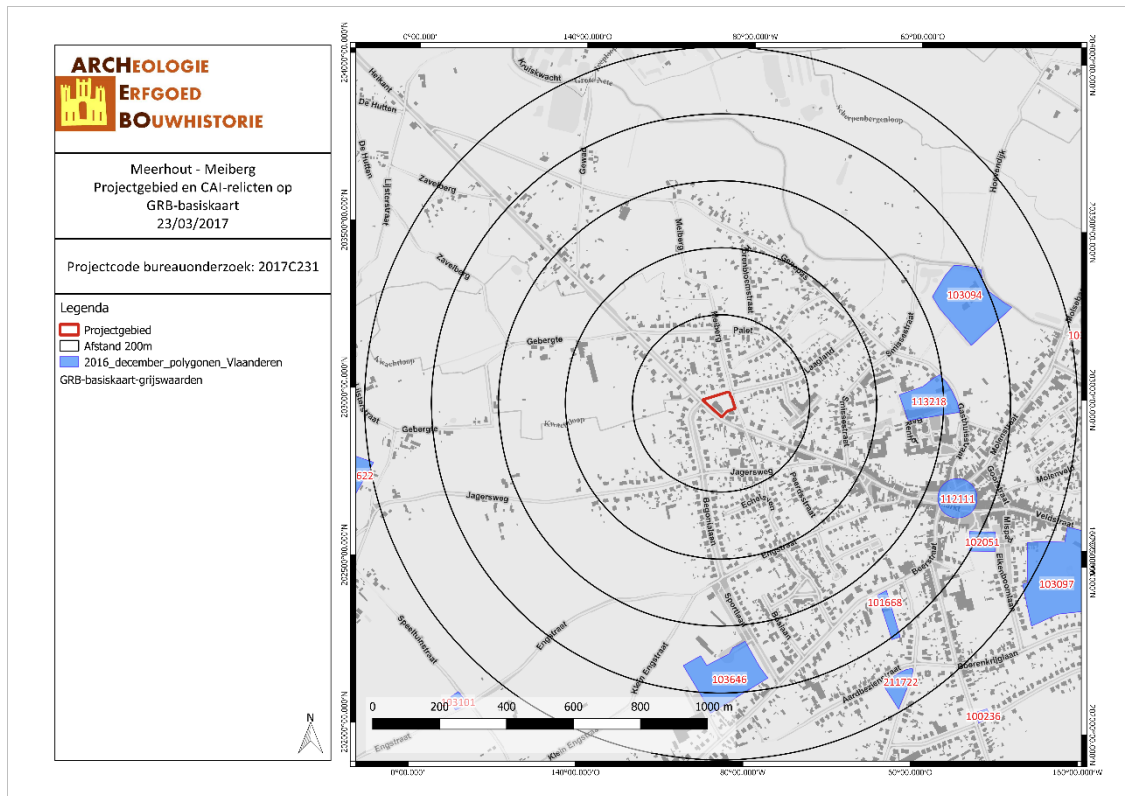

Figuur 23: Beelden middeleeuwse omwalde alleenstaande hoeve (onroerend erfgoed 2017)

In een zone tussen de 800 meter en 1 kilometer staat een 16de -eeuws alleenstaand **lusthof** (CAI nr. 103097), op de CAI locatie 211722 vinden we vol middeleeuws wielgedraaid grijs bakkend aardewerk en laat middeleeuwse greppels, paalkuilen en een oven.

Buiten een straal van 1 km werden enkele handgevormde scherven aardewerk gevonden, daterend uit de metaaltijden.

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
113218	Kapel van het Heilig Graf	Late middeleeuwen
	Gasthuis	Late middeleeuwen
	Rechthoekige schans (grachten werden gevuld via regenwater, het werd aan alle kanten omgeven door water en de ingang lag aan de O-zijde)	17 ^{de} eeuw
103094	Omwalde alleenstaande hoeve	Middeleeuwen
112111	2 putten in functie van de brouwerij	Onbepaald
102051	Kerk	Volle middeleeuwen
	Kerk	17 ^{de} eeuw
101668	Enkele paalkuilen en kuilen met ceramiek	Ijzertijd
103646	Onbepaald	Onbepaald
103097	Alleenstaand lusthof	16 ^{de} eeuw
211722	Greppels, paalkuilen en een oven	Late middeleeuwen
	Fragment wielgedraaid grijsbakkend aardewerk	Volle middeleeuwen
100236	Enkele handgevormde scherven aardewerk	Metaaltijden

MEME/17/03/23/15 - Digitale aanmaak

Figuur 24: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2017).

3.2.2 Inventaris Onroerend Erfgoed (IOE)

De Inventaris van het onroerend erfgoed biedt een overzicht van waardevol erfgoed in Vlaanderen (Figuur 28). Zowel bouwkundig, archeologisch, landschappelijk als varend erfgoed zijn opgenomen in deze databank, goed voor meer dan 83.000 erfgoedobjecten in totaal. Op basis van diverse zoekcriteria kan er heel gericht naar de verschillende erfgoedobjecten zoeken. Erfgoedobjecten kunnen vastgesteld en/of beschermd zijn.⁹

Het onderzoeksgebied zelf bevindt zich niet in een vastgestelde archeologische zone. Ten noordoosten vinden we een beschermd historisch cultuurlandschap. Het betreft een grote hoeve met zijn omgeving (zie ook CAI locatie 103094). Deze is beschermd omwille van zijn esthetische waarde. Daarnaast staat een landschapsrelict opgetekend, nl. de Grote Nete en het paraboolduincomplex tussen Meerhout en Geel (Figuur 25).¹⁰

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed, "Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 17 januari 2017, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>.

¹⁰ "Grote Hoeve en omgeving - Aanduidingsobjecten - Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 27 maart 2017, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/5786>.

Figuur 25: Grote Nete en het parabolduincomplex tussen Meerhout en Geel (onroerend erfgoed 2017)

Ten zuidoosten vinden we 2 aangeduide zones. Een 17de -eeuwse pastorie, verwijzend naar CAI locatie 102051 (Figuur 26).

Figuur 26: 17de -eeuwse pastorie (onroerend erfgoed 2017)

Het huis met hof en bijgebouwen werd in 1675 gekocht door drossaard Melchior Moens.¹¹

Meer ten zuidoosten vinden we een beschermd monument (sinds 1976), de parochiekerk van Sint-Trudo. Verder is ook het kerkhof rond de kerk beschermd als landschap (Figuur 27).

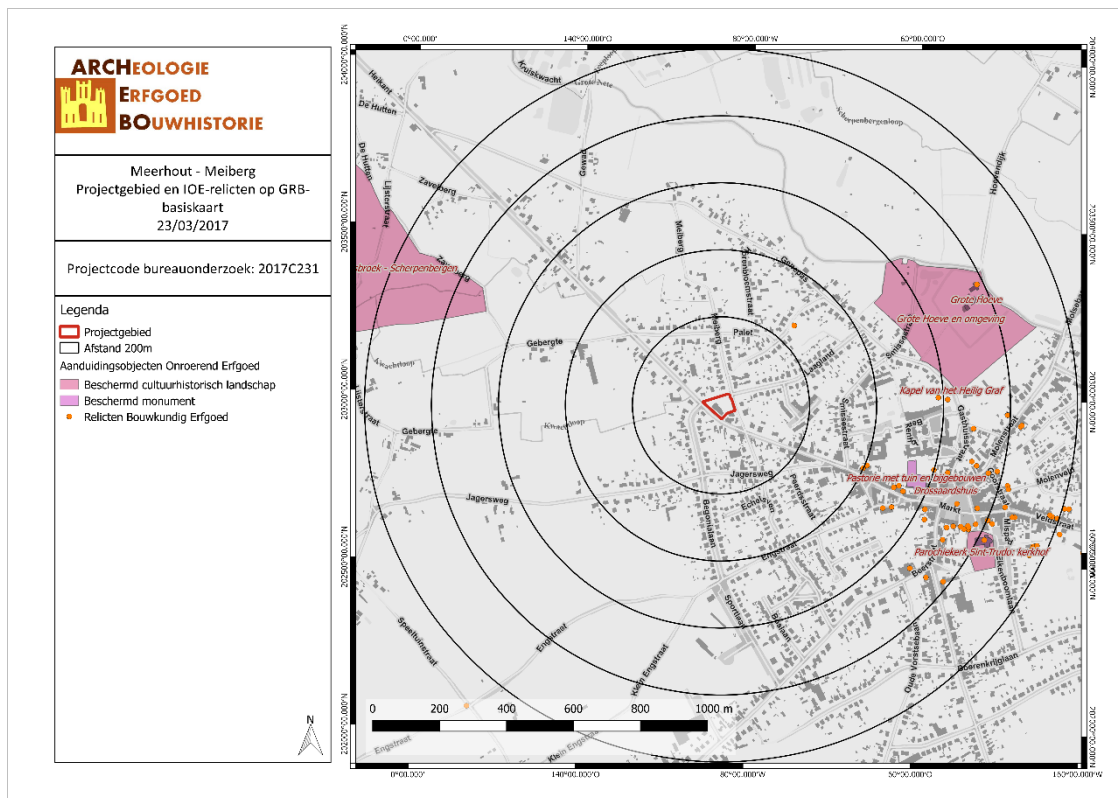
Figuur 27: parochiekerk van Sint-Trudo (onroerend erfgoed 2017)

De kerk heeft een romaanse torenonderbouw van omstreeks 1100, een schip van 1776 met drie beuken en een barokke toren van 1680.¹²

¹¹ "Pastorie - Erfgoedobjecten - Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 27 maart 2017, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/52583>.

¹² Omer Vandeputte, *Gids voor Vlaanderen*, 2007, 837.

Ten noordwesten is een beschermd cultuurhistorisch landschap geregistreerd. Het betreft de Malesbroek en Scherpenbergen. Ze zijn beschermd omwille van het algemene belang gevormd door de wetenschappelijke waarde en esthetische waarde.

MEME/17/03/23/16 - Digitale aanmaak

Figuur 28: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de IOE (IOE, 2017).

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1.1.1 Onderzoek historische bronnen

Toponymische achtergrond

Over de oorspronkelijke benaming van Meerhout bestaat twijfel. De oorspronkelijke naam van Meerhout zou 'Maereholt' of 'Mareholt' zijn en werd voor de eerste maal geschreven in 741.¹³

We kunnen de naam opsplitsen in 2 termen: Mare en hout. Mare kan verwijzen naar een meer, moeras en holt.¹⁴ Hout kan verwijzen naar een bos.¹⁵ Meer kan eveneens ‘waterbekken’ betekenen, of de vergrotende trap van veel.¹⁶ Hout kan naast de verwijzing naar een bos, ook verwijzen naar ‘materiaal’, ‘tak’ en ‘boom’.

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid.

Archeologische vondsten van voorhistorische begraafplaatsen op de Alvinenbergrug en Heiblokken wijzen op bewoning in de prehistorie.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ “etymologiebank.nl”, geraadpleegd 27 maart 2017, <http://www.etymologiebank.nl/zoeken/meer>.

Het perceel is gelegen aan de Meiberg. Het gebied rond het onderzoeksproject wordt eveneens op de 'atlas der buurtwegen' het 'gehucht van de Meiberg' genoemd (zie later). 'Berg' duidt een hoogte aan, 'mei' verwijst naar een 'groene, jonge tak' of 'tak'.^{17 18}

Historische achtergrond

Archeologische vondsten van voorhistorische begraafplaatsen op de Alvinenberg en Heiblokken wijzen op bewoning in de prehistorie.

Meerhout werd voor de eerste maal vernoemd als 'Mareholt' in een schenkingsakte van 741 aan de abdij van Sint-Truiden van graaf Robrecht van Haspengouw.¹⁹ Over de correcte plaatsaanduiding bestaat er evenwel geen consensus onder historici. Het wordt door vele historici geïdentificeerd met een gehucht van Herk-de-Stad. Aangezien de Meerhoutse kerk, waarvan de oprichting naar verluidt opklimt tot circa 1100, toegewijd is aan Sint-Trudo, zijn er tot het tegendeel bewezen is, ook argumenten om dit "Mareholt" te verbinden met Meerhout. Zeker is dat Meerhout in de 12de eeuw in het bezit was van de heren van Meerhout, verwant aan de graven van Loon, doch op welk ogenblik Meerhout een heerlijkheid werd is niet duidelijk.

Zowel op wereldlijk als op geestelijk vlak is de geschiedenis van Meerhout vrij ingewikkeld. Bestuurlijk lag Meerhout in het grensgebied van het graafschap Loon, het prinsbisdom Luik en het hertogdom Brabant.²⁰ In 1324 werd het dorp een vrijheid, daarnaast kreeg Meerhout door verschillende rechthebbers tijdens het ancien regime, naast de drossaard als vertegenwoordiger van de Prins van Oranje, ook drie schepenbanken respectievelijk afhankelijk van de heren van Diest, het Hof van Sours (Gestel) en het kapittel van Sint-Gummarus te Lier.²¹ Deze zouden het dagelijks leven leiden.²²

Kerkelijk behoorde Meerhout tot de bisdommen Luik, Mechelen en Antwerpen achtereenvolgens in de dekenijen Beringen, Herentals, Geel en Laakdal.²³ Zowel adellijke geslachten als abdijen, Tongerlo, Averbode en Oplinter hadden er tiend- en andere rechten.

In Meerhout wordt eveneens de 'slag bij Meerhout' vernoemd dat heeft plaatsgevonden tijdens de Boerenkrijg. Het monument 'aan de martelaars van 1798', gelegen in het groenperk aan het Pastoor Van Haechtplein, herinnert aan deze gebeurtenis (Figuur 29).²⁴

Figuur 29: Monument 'aan de martelaars van 1798', Meerhout (Van de Wiele, 2017²⁵)

¹⁷ Guy Vijgen, "De studie der plaatsnamen of toponymie", z.d.

¹⁸ "etymologiebank.nl".

¹⁹ "Meerhout - Erfgoedobjecten - Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 27 maart 2017, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121748>.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² Vandeputte, *Gids voor Vlaanderen*.

²³ "Meerhout - Erfgoedobjecten - Inventaris Onroerend Erfgoed".

²⁴ "Beeld 'aan de martelaars van 1798' - Gemeente Meerhout", geraadpleegd 27 maart 2017, <http://www.meerhout.be/product.aspx?id=1252>.

²⁵ "Verbroedering Oudstrijders Meerhout | Monumenten", geraadpleegd 27 maart 2017, http://www.verbroedering-oudstrijders-meerhout.be/html/mon_01-01.html.

Meerhout werd in 1794 bezet door de Fransen en kreeg in 1795 een Frans bestuur. Fransen waren hardvochtige bezetters en kerkvervolgers. Als reactie hierop ontstonden legers van ondergedoken dienstplichtigen of boeren. Zo ook ontstond er in Meerhout weerstand door het tot stand komen van een Boerenleger onder de leiding van Jan Grietens. Deze slaagde erin op 5 november 1798 de Fransen te verjagen, maar even later kwam de Franse generaal Chabert terug met een sterk gewapend leger. Op 22 november deed het Franse leger een nieuwe aanval. Er werd een grote slag geleverd te Hulsen, dat kerkelijk bij Meerhout hoorde en daarom Slag van Meerhout wordt vernoemd. Deze slag vond bijgevolg op 3,5 km van het projectgebied plaats. De meer dan 200 inwoners van Meerhout die sneuvelden in die veldslag werden begraven in een massagraf op het kerkhof van Meerhout.²⁶

Het oorspronkelijk centrum van het gebied was gelegen op de wijk Genebroek rond een bidplaats, opgericht door Sint-Lambertus. Deze verplaatste zich in de 13de eeuw naar de huidige Markt na de bouw van een nieuwe Sint-Trudokerk in opdracht van de abdij van Maagdendaal. In 1679 verwoestte een dorpsbrand de kerk en een deel van de huizen van het centrum. De gehuchten Gestel en Zittaart werden in het derde kwart van de 19de eeuw onafhankelijke parochies, de parochie Berg bestaat sinds 1969.²⁷

3.3.1.1.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijkere bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

De Ferrariskaarten zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van veldmaarschalk Joseph de Ferraris. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied, hoewel soms lokale verschuivingen mogelijk zijn. Op de Ferrariskaart valt af te leiden dat het gebied voor een groot deel onbebouwd is, mogelijk stond er bebouwing ten noorden van het perceel (Figuur 30).²⁸ Het perceel werd grotendeels gebruikt als akker en was gelegen aan een landweg, de huidige Meiberg ten oosten van het perceel gelegen. Langs de straat staat een bommenrij.²⁹ De Meiberg ten zuidwesten van het perceel is nog niet aangelegd. Het gebied wordt op de kaart omschreven als 'H^{au} Genepas'. H^{au} verwijzend naar hameau of gehucht.³⁰

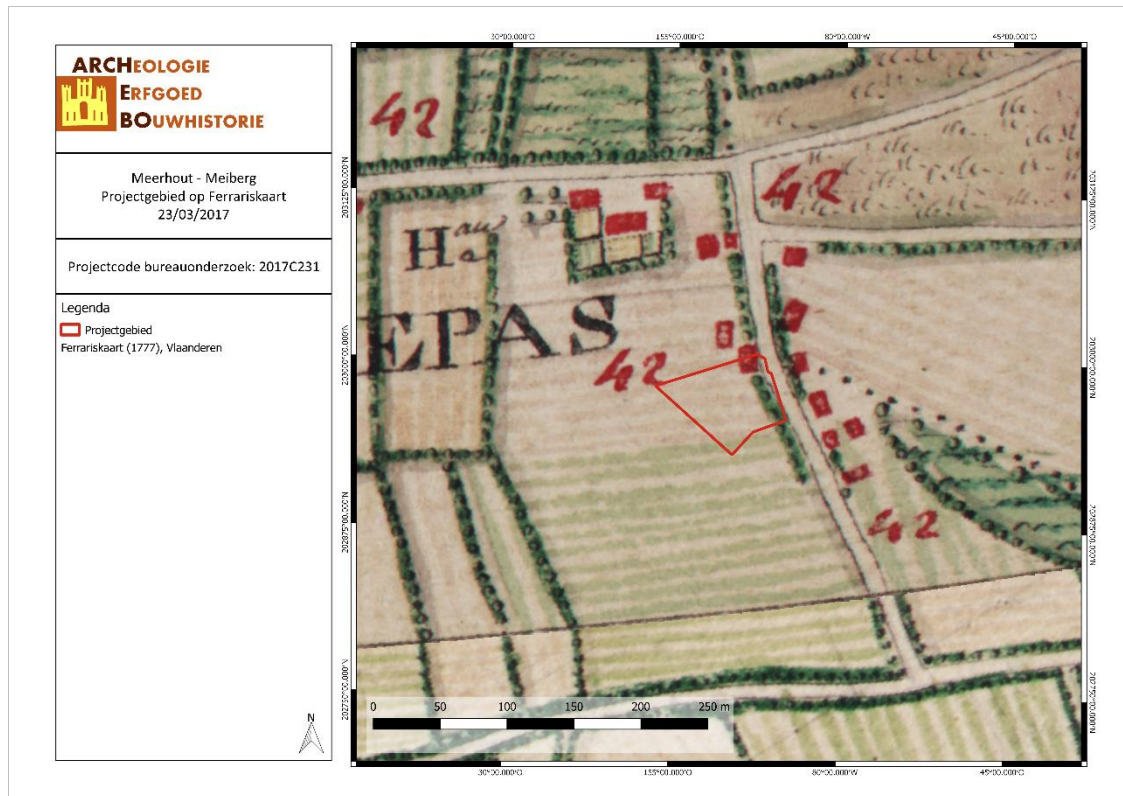
²⁶ Ibid.

²⁷ "Meerhout - Erfgoedobjecten - Inventaris Onroerend Erfgoed".

²⁸ "Geopunt Vlaanderen", geraadpleegd 17 maart 2017, <http://www.geopunt.be/>.

²⁹ "Microsoft Word - Ferraris_legend.docx - legende_ferraris_kaart.pdf", geraadpleegd 22 maart 2017, http://www.geopunt.be/~media/geopunt/over%20geopunt/documenten/legende_ferraris_kaart.pdf.

³⁰ "Ferrariskaarten - Wikipedia", geraadpleegd 27 maart 2017, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten>.

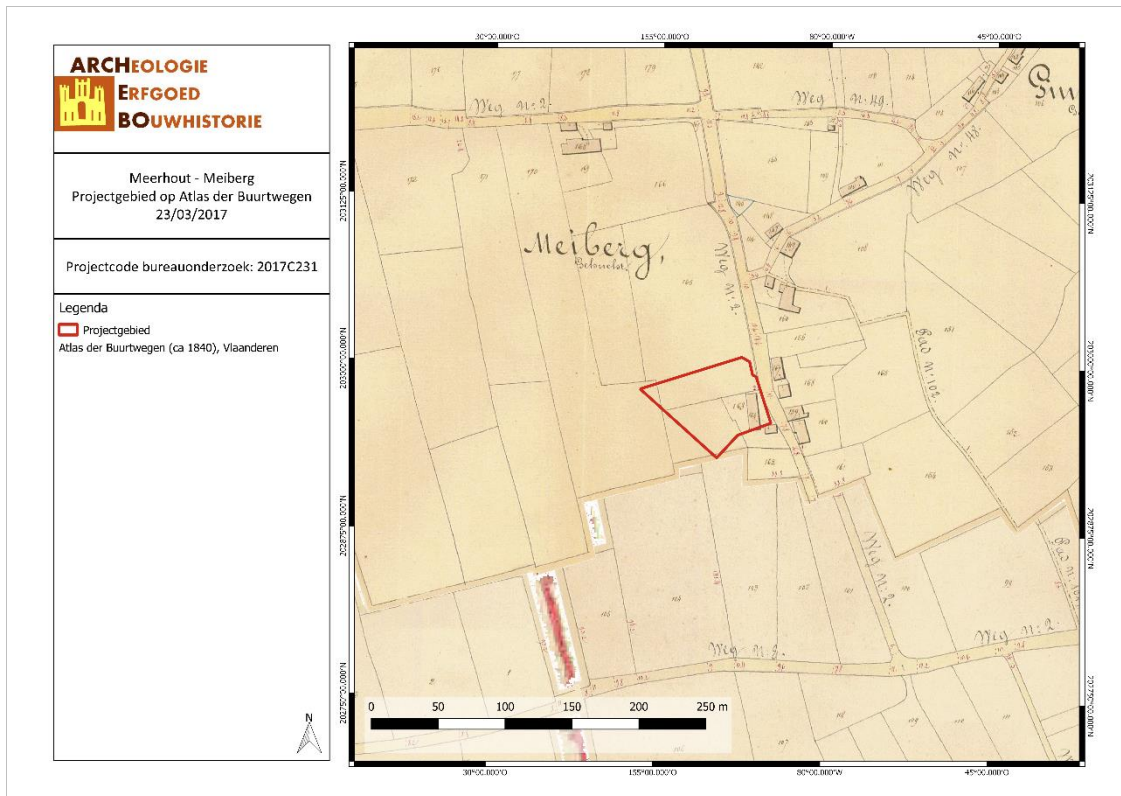
MEME/17/03/23/17 - Digitale aanmaak

Figuur 30: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2017).

De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841 (Figuur 31). De wetgever wilde in 1841 ondubbelzinnig aanduiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Bedoeling was dus een inventarisatie te maken van alle "openbare" wegen en "private wegen met openbare erfdienstbaarheid". De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Voetwegen zijn smalle wegen (soms maar 1 meter breed) en de bedding behoort gewoonlijk toe aan de aangelanden. In de periode 1843-1845 werden voor alle gemeenten leggers, openbare registers, van de buurtwegen opgemaakt. Deze zijn de geschiedenis ingegaan als Atlassen der Buurtwegen. Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.³¹ Het gebied staat geregistreerd op het perceelnummer 165, hierbij staat het gehucht de 'Meiberg' geschreven.³² We merken op de huidige Meiberg ten zuidwesten van het perceel nog steeds niet is aangelegd.

³¹ Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2017, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

³² Ibid.

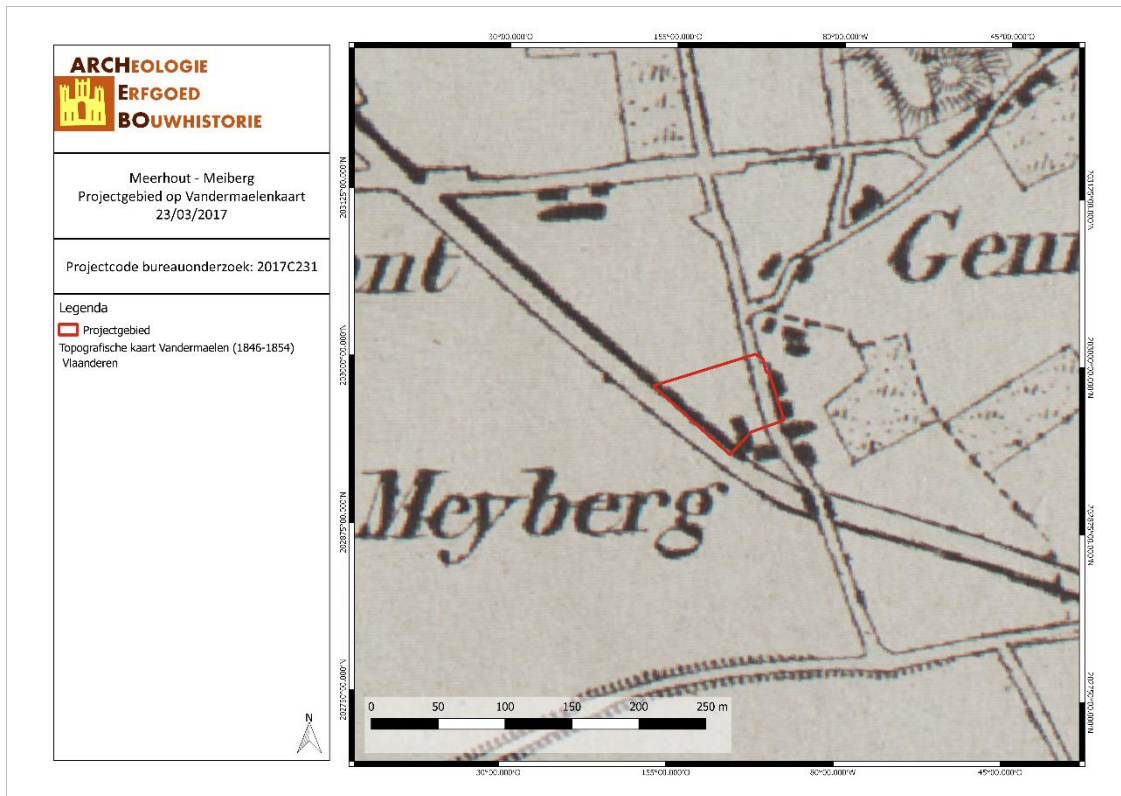

MEME/17/03/23/18 - Digitale aanmaak

Figuur 31: Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2017).

De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). De Belgische overheid zag voor zichzelf geen taak weggelegd om de kadastergegevens in plannen om te zetten, maar hoopte dat anderen deze taak op zich zouden nemen. In 1836 kreeg Vandermaelen toelating om de kadastergegevens te gebruiken en in kaart te brengen. Dit resulteerde in de topografische kaart "Carte topographique de la Belgique", gemaakt tussen 1846 en 1854 op 250 folio's op schaal 1 : 20.000. Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferrariskaarten uit de periode 1771-1778.³³ De locatie van de bebouwing lijkt verschoven naar het westen. De vorm en de onderlinge stand van de gebouwen is daarentegen ongewijzigd. Verder zien we dat de Meiberg ten oosten ook nu op het perceel gelegen is. De kaarten lijken niet helemaal accuraat getekend. Het gaat bijgevolg vermoedelijk om dezelfde gebouwen (Figuur 32).

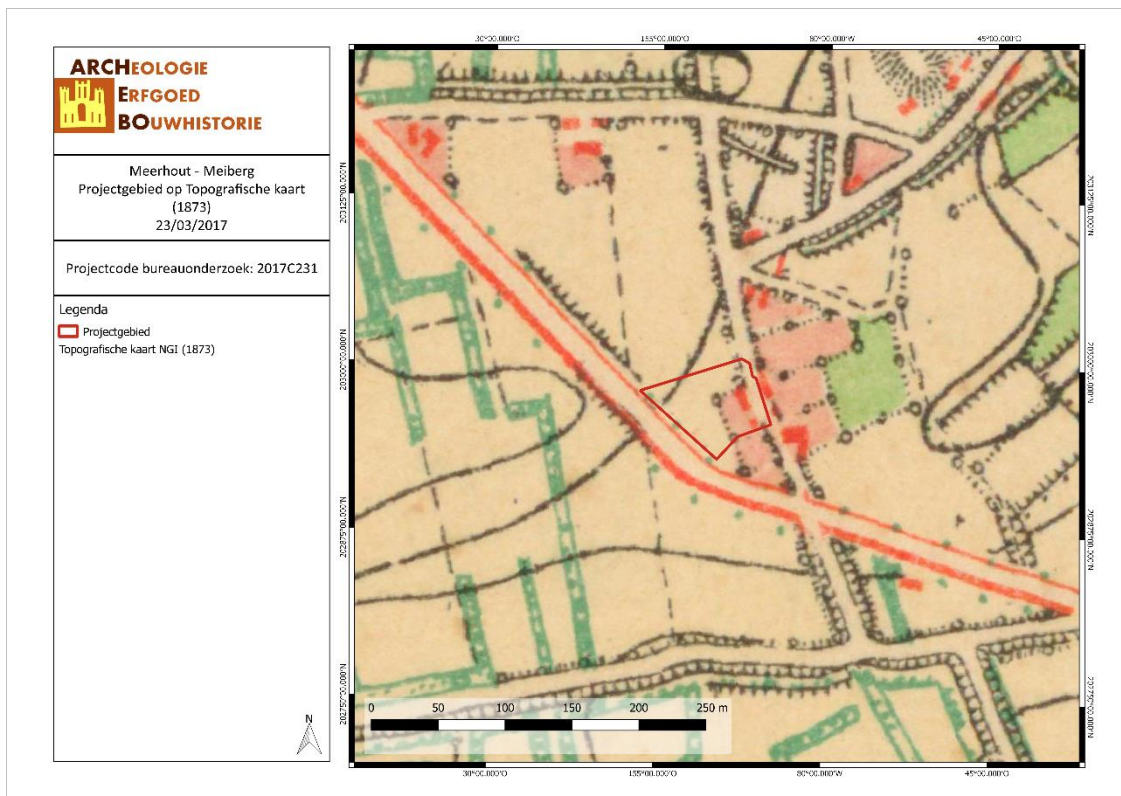
³³ Wikipedia, "Vandermaelenkaarten", online encyclopedie, *Wikipedia*, geraadpleegd 7 december 2016, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Vandermaelenkaarten>.

MEME/17/03/23/19 - Digitale aanmaak

Figuur 32: Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2017).

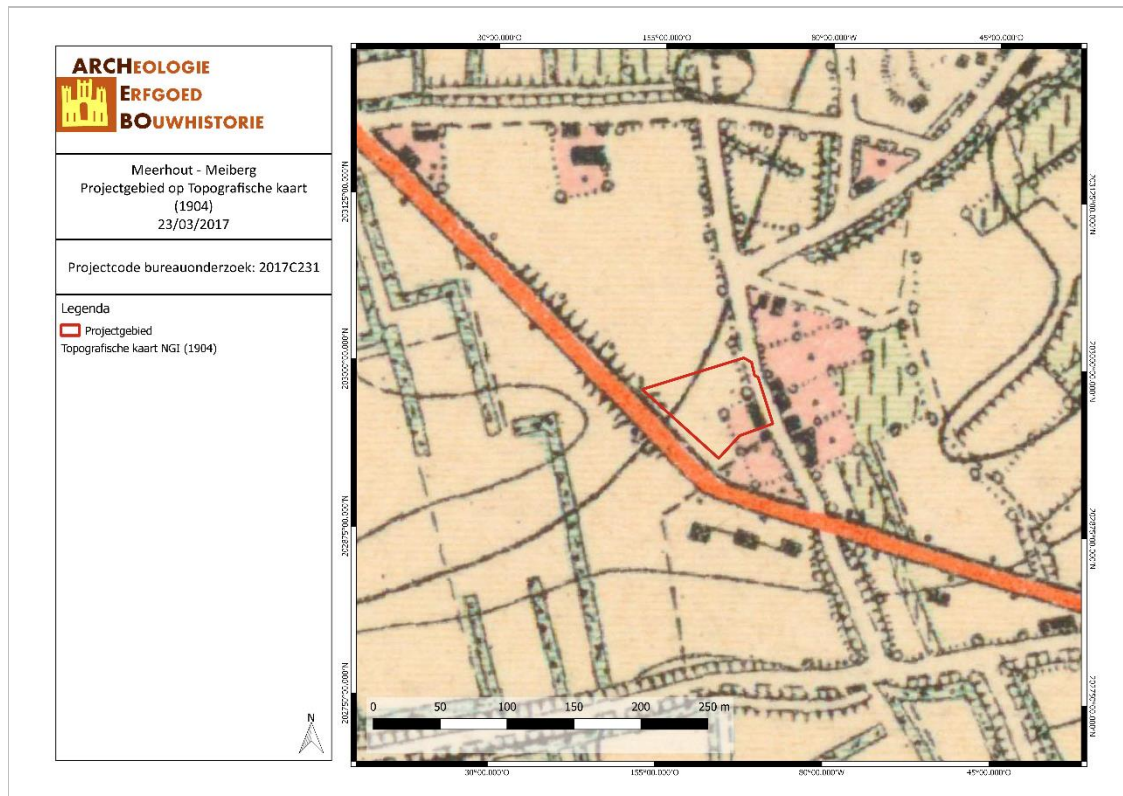
Op de topografische NGI kaart uit 1873 kent het terrein eveneens bebouwing ten oosten van het perceel (Figuur 33).

MEME/17/03/23/20 - Digitale aanmaak

Figuur 33: Situering van het onderzoeksgebied op de NGI kaart uit 1873 (Geopunt, 2017).

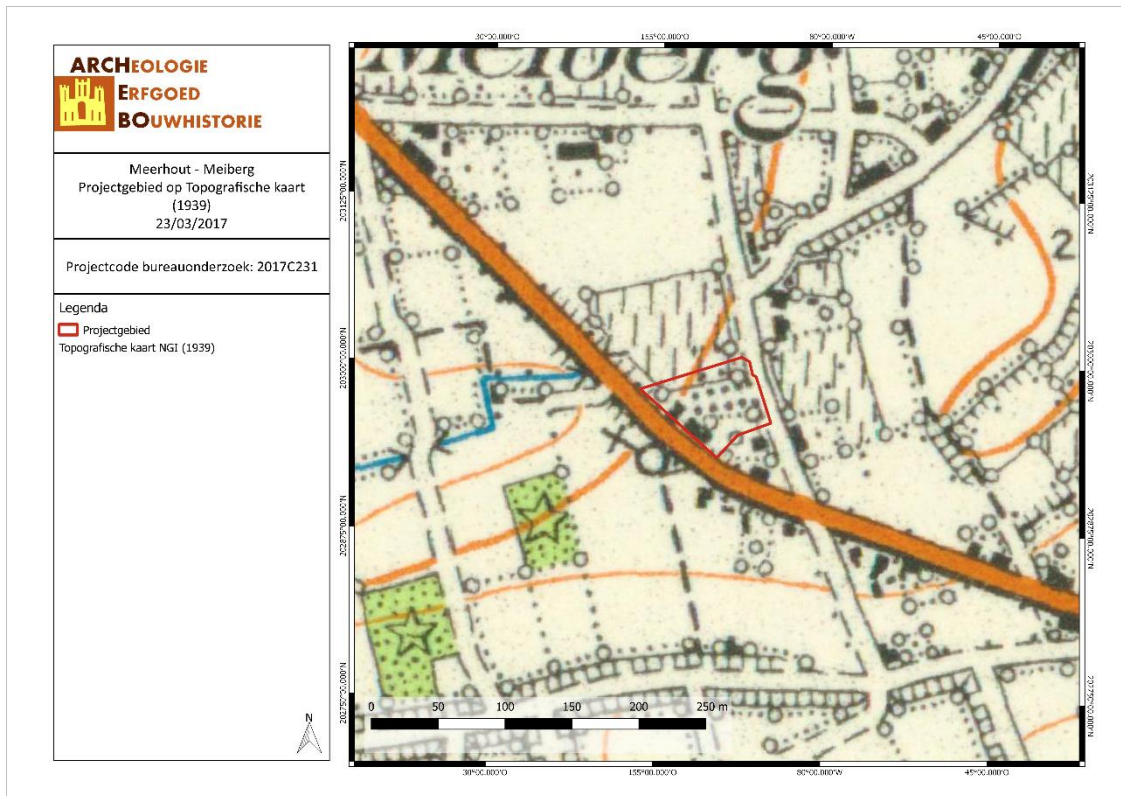
Op de topografische NGI kaart uit 1904 lijkt de situatie betreffende de locatie van de aanwezige bebouwing ongewijzigd (Figuur 34).

MEME/17/03/23/21 - Digitale aanmaak

Figuur 34: Situering van het onderzoeksgebied op de NGI kaart uit 1904 (Geopunt, 2017).

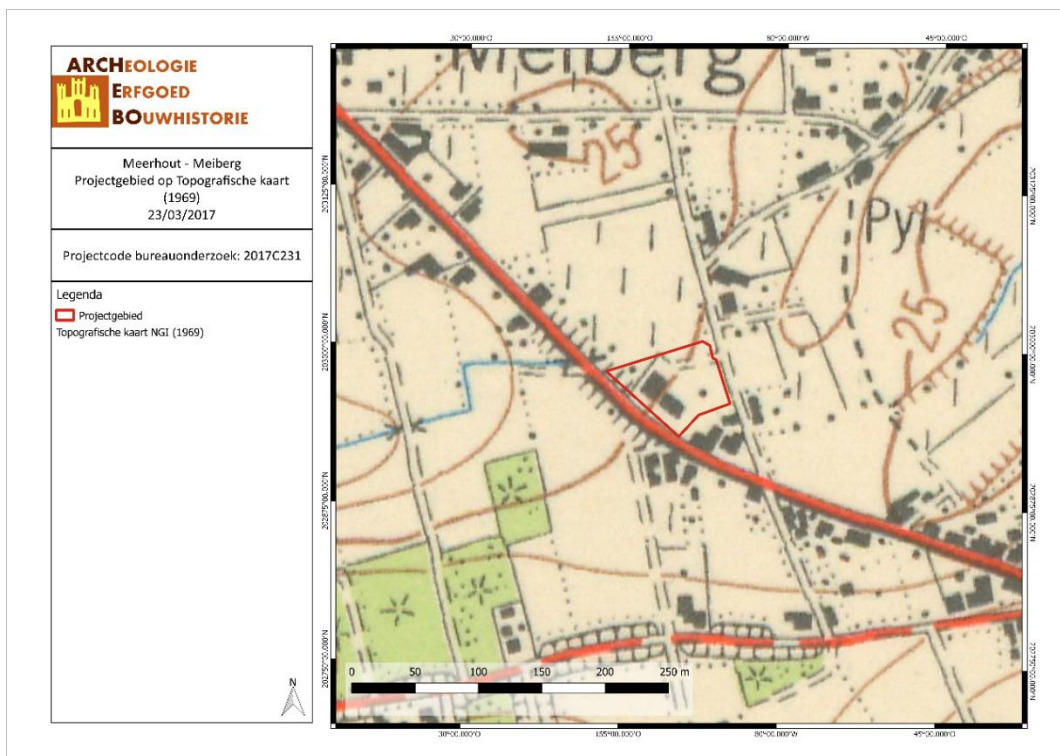
De situatie weergegeven op de topografische NGI kaart uit 1939 geeft een duidelijke verandering betreft de locatie van de bebouwing (Figuur 35). De bebouwing gelegen in het oosten van het perceel verdwijnt. Aan de Meiberg gelegen ten zuidwesten van het perceel worden 2 nieuwe panden gebouwd.

MEME/17/03/23/22 - Digitale aanmaak

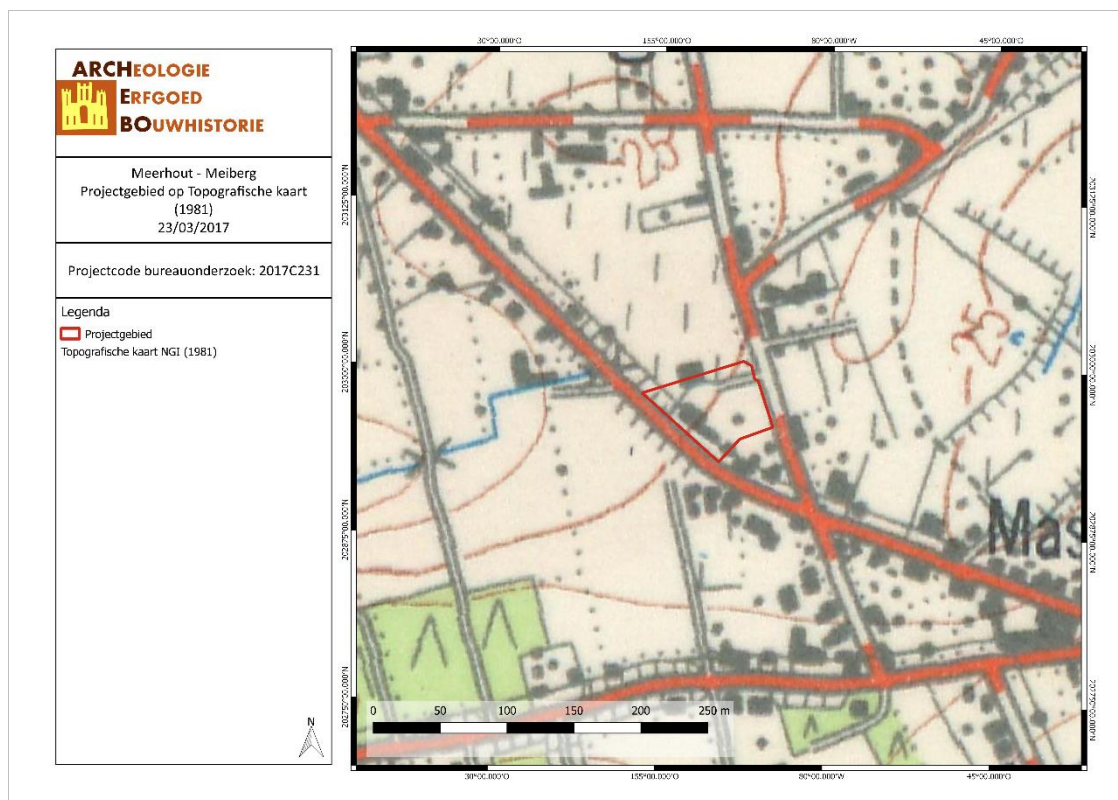
Figuur 35: Situering van het onderzoeksgebied op de NGI kaart uit 1939 (Geopunt, 2017).

Op de topografische NGI kaart uit 1969 lijken de panden verder van de straat gelegen, vermoedelijk is dit verschil te wijten aan onnauwkeurigheid van de kaart (Figuur 36). Verder merken we op dat aan de oostzijde een markering is aangebracht dat wijst op het bestaan van een landweg.

MEME/17/03/23/23 - Digitale aanmaak

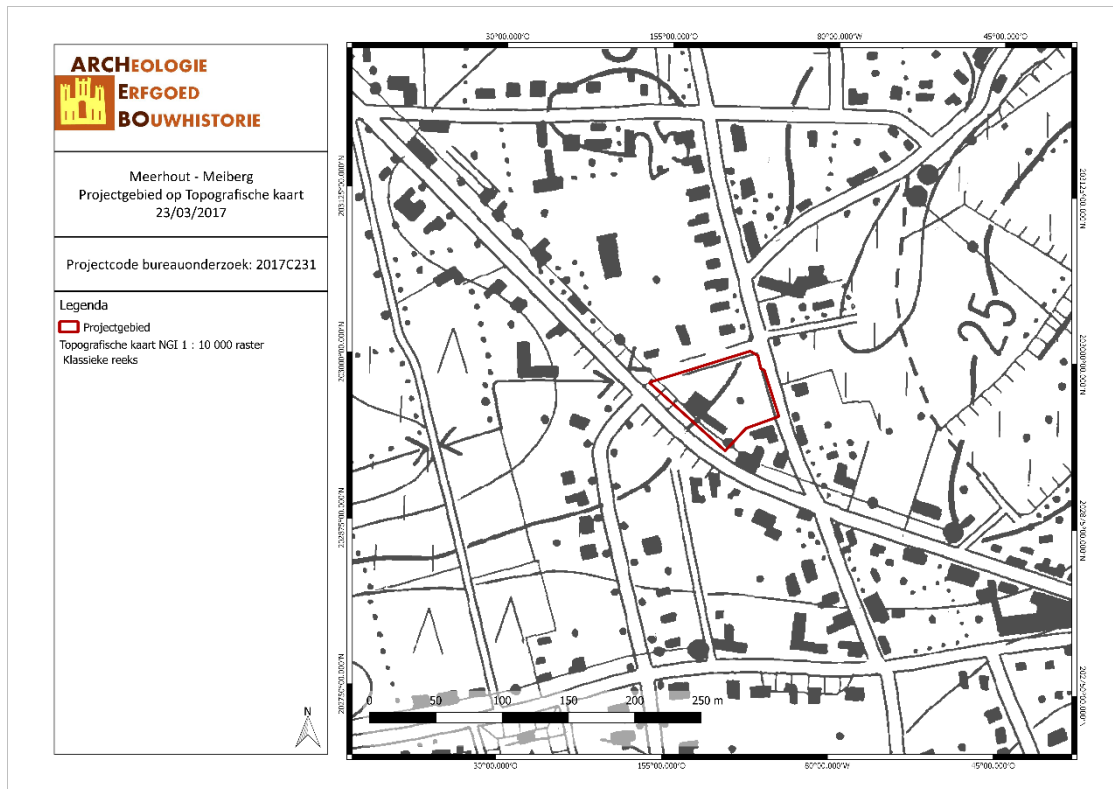
Figuur 36: Situering van het onderzoeksgebied op de NGI kaart uit 1969 (Geopunt, 2017).

MEME/17/03/23/24 - Digitale aanmaak

Figuur 37: Situering van het onderzoeksgebied op de NGI kaart uit 1981 (Geopunt, 2017).

Op de topografische NGI kaart uit 1981 lijken de panden met elkaar verbonden te zijn (Figuur 37). We merken op dat aan de oostzijde van het perceel de landweg nu duidelijk staat aangeduid. Deze situatie blijft ongewijzigd tot vandaag (Figuur 38).

MEME/17/03/20/25 - Digitale aanmaak

Figuur 38: Topografische kaart met situering van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2017).

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Het projectgebied is gelegen in de Centrale Kempen tussen 25,1 en 25,9 meter boven zeeniveau, in de nabijheid van het Scheldebekken met een bodem gekarteerd als Zbm(b). Deze code verwijst naar een bodemprofiel dat bestaat uit een zand textuur met een droge grond (b). De grond wordt omschreven als een plaggenvodem met een diepe antropogene humus A horizont. De profielontwikkeling wordt verder gekenmerkt door een bruine bovengrond (een bruin plaggendeck). Hierbij moet rekening gehouden worden dat een groot deel van het perceel gekarteerd staat 'onder bebouwing'. Het is gelegen op 70 meter van de kwachtloop en 630 meter van de Grote Nete. Het project is gelegen in het Netebekken. Uit de Centrale Archeologische Inventaris blijkt dat er nog zeer veel lacunes zijn in de archeologische kennis van het Netebekken. Niettemin is de te verwachten rijkdom aan archeologische sporen groot. Vooral de hoger gelegen plaatsen langs de rivieren en de zgn. kronkelwaardruggen (afzettingen aan de binnenkant van meanders) waren zeer aantrekkelijk als verblijfplaats van de prehistorische mens. Deze archeologisch waardevolle elementen kunnen verloren gaan bij infrastructuurwerkzaamheden aan de waterlopen. Het vinden van steentijdsites wordt bijgevolg niet uitgesloten, ook al zijn er via de CAI geen vondsten uit deze periode in de nabije omgeving van het onderzoeksproject geregistreerd.³⁴

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. Binnen een straal van 600 m staat 1 CAI locatie (nr. 113218) geregistreerd, het betreft een laat middeleeuwse kapel van het Heilig Graf en een gasthuis. In een zone tussen de 600 meter en 800 meter rond het projectgebied zijn 5 CAI-locaties geregistreerd, daterend van de ijzertijd tot de 17de eeuw. Het betreft enkele paalkuilen en kuilen met ceramiek uit de ijzertijd (CAI nr. 101668), twee putten in functie van een brouwerij, datering is onbepaald (CAI nr. 112111), een middeleeuwse omwalde alleenstaande hoeve (CAI nr. 103094), een vol middeleeuwse kerk alsook een uit de 17de eeuw daterende kerk (CAI nr. 102051). Tenslotte werd een vondst geregistreerd, maar verder niet beschreven of gedateerd (CAI nr. 103646).

³⁴ "Het bekkenbeheerplan van het Netebekken (2008-2013)", 75, geraadpleegd 28 maart 2017, http://www.integraalwaterbeleid.be/nl/bekkens/netebekken/bekkenbeheerplan/10_NETE_BBP_LR.pdf.

In een zone tussen de 800 meter en 1 kilometer staat een 16de -eeuwse alleenstaand lusthof (CAI nr. 103097), op de CAI locatie 211722 vinden we vol middeleeuws wielgedraaid grijs bakkend aardewerk en laat middeleeuwse greppels, paalkuilen en een oven.

Buiten een straal van 1 km werden enkele handgevormde scherven aardewerk gevonden, daterend uit de metaaltijden.

De bodemkaart suggereert dat er een plaggenbodem aanwezig is. Dergelijke bodems met dikke antropogene humus A-horizont dekken het archeologisch sporenniveau af en laten een goede bewaring ervan toe.

Meerhout werd voor de eerste maal vernoemd als 'Mareholt' in een schenkingsakte van 741. Zowel op wereldlijk als op geestelijk vlak is de geschiedenis van Meerhout vrij ingewikkeld. Bestuurlijk lag Meerhout in het grensgebied van het graafschap Loon, het prinsbisdom Luik en het hertogdom Brabant. In 1324 werd het dorp een vrijheid, daarnaast kreeg Meerhout door verschillende rechthebbers tijdens het ancien regime, naast de drossaard als vertegenwoordiger van de Prins van Oranje, ook drie schepenbanken respectievelijk afhankelijk van de heren van Diest, het Hof van Sours (Gestel) en het kapittel van Sint-Gummarus te Lier, die het dagelijks leven leiden.

In Meerhout wordt eveneens de 'slag bij Meerhout' vernoemd dat heeft plaatsgevonden tijdens de Boerenkrijg. Deze vond evenwel plaats in Hulsen.

We kunnen aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal achterhalen dat er binnen het onderzoeksgebied op verschillende locaties bebouwing heeft gestaan sinds 18de -eeuw.

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een verkavelingsvergunning voor de realisatie van 4 loten heeft ARCHEBO bvba in opdracht van Jan Helsen bvba een bureauonderzoek uitgevoerd. Deze realisatie gaat gepaard met graafwerken waardoor het bodemarchief verstoord zal worden en de afbraak van de huidige woning.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het onderzoeksgebied deels verstoord is bij de constructie van de 19ste en 20ste -eeuwse woningen ten oosten en zuidwesten van het perceel.

We merken op dat begin 20ste eeuw (op topografische kaarten van 1904) de bebouwing nog gelegen is in het oostelijk deel van het perceel. Vanaf 1939 zien we dat de bebouwing niet meer wordt afgebeeld, maar dat een nieuw pand is gebouwd ten zuidwesten van het perceel. Verder wordt er in het noorden een weg afgebeeld. Ten westen en noorden van de huidige bewoning is een verharde weg aangelegd (oprit en parkeer gelegenheid), verder staat er een bijgebouw ten oosten van het terrein.

In situ bewaring van het archeologisch erfgoed is enkel een optie afhankelijk van de diepte van de sporen.

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven.

Uit cartografisch onderzoek is gebleken dat het onderzoeksgebied deels verstoord werd door de constructie van de 18de -eeuwse woning ten noordoosten van het perceel. Verder wordt het onderzoeksgebied verder bebouwd in het van de begin 20ste eeuw aan de zuidwestelijke zijde. Naast de woning werd een oprit aangelegd met kasseien. Vanaf 1969 werd er in het noorden van het terrein een weg aangelegd.

Via historische bronnen konden geen exacte aanwijzing geregistreerd worden betreffende het onderzoeksproject voor de vroegere periodes. Wel behoort het onderzoeksproject tot een regio rijk aan ijzertijd en middeleeuwse vondsten en structuren.

Het project is gelegen in het Netebekken. Uit de Centrale Archeologische Inventaris blijkt dat er nog zeer veel lacunes zijn in de archeologische kennis van het Netebekken. Niettemin is de te verwachten rijkdom aan archeologische sporen groot. Vooral de hoger gelegen plaatsen langs de rivieren en de zgn. kronkelwaardruggen (afzettingen aan de binnenkant van meanders) waren zeer aantrekkelijk als verblijfplaats van de prehistorische mens. Deze archeologisch waardevolle elementen kunnen verloren gaan bij infrastructuurwerkzaamheden aan de waterlopen.³⁵

³⁵ "Het bekkenbeheerplan van het Netebekken (2008-2013)".

2. Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?

Aan de hand van de het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het onderzoeksgebied gebouwen stonden vanaf 18de eeuw. Deze waren eerst in het oosten gelegen en vanaf de 20ste eeuw zien we bebouwing in de zuidwestelijke regio van het onderzoekproject.

3. Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het onderzoeksgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?

Op basis van de historische bronnen en kaarten kunnen structuren gevonden te worden ten oosten van het aanwezige gebouw.

4. In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?

De aanwezige bebouwing is niet gelegen ter hoogte van de 18de -eeuwse bebouwing. Op de locatie van de 18de -eeuwse bebouwing zien we evenwel een bijgebouw.

In de 20ste eeuw werd een nieuwe woning gebouwd in het zuidwestelijke deel van het onderzoeksproject, daarnaast werd een oprit in kasseien gelegd. Ter hoogte van deze locatie is het mogelijk dat de bodem en het bodemarchief verstoord is. Verder werd in het noorden een weg aangelegd.

Andere verstoringen op het perceel zijn niet in kaart te brengen. De minste verstoringen kunnen verwacht worden in de zone ten oosten van het perceel.

De aanwezige plaggenbodem zorgt wellicht voor een goede afdekking van het archeologische niveau.

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Op het terrein zal door de opdrachtgever, Jan Helsen bvba, een aanvraag voor een verkavelingsvergunning geformuleerd worden voor de realisatie van 4 loten. De werken bestaan uit de bouw van 3 woningen en 2 halfopen woningen.

Het is projectgebied is gelegen in de Centrale Kempen tussen 25,1 en 25,9 meter boven zeeniveau in het Netebekken.

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. Binnen een straal van 600 m staat een laat middeleeuwse kapel van het Heilig Graf en een gasthuis. In een zone tussen de 600 meter en 800 meter rond het projectgebied zijn 5 CAI-locaties geregistreerd, daterend van de ijzertijd tot de 17de eeuw. Het betreft enkele paalkuilen en kuilen met ceramiek uit de ijzertijd, twee putten in functie van een brouwerij, datering is onbepaald, een middeleeuwse omwalde alleenstaande hoeve, een vol middeleeuwse kerk alsook een uit de 17de eeuw daterende kerk. Tenslotte werd een vondst geregistreerd, maar verder niet beschreven of gedateerd. In een zone tussen de 800 meter en 1 kilometer staat een 16de -eeuwse alleenstaand luthof, daarnaast werd eveneens vol middeleeuws wielgedraaid grijs bakkend aardewerk en laat middeleeuwse greppels, paalkuilen en een oven geregistreerd. Buiten een straal van 1 km werden enkele handgevormde scherven aardewerk gevonden, daterend uit de metaaltijden.

De bodemkaart suggereert dat er een plaggenbodem aanwezig is. Dergelijke bodems met dikke antropogene humus A-horizont dekken het archeologisch sporenniveau af en laten een goede bewaring ervan toe.

Meerhout werd voor de eerste maal vernoemd als 'Mareholt' in een schenkingsakte van 741. Zowel op wereldlijk als op geestelijk vlak is de geschiedenis van Meerhout vrij ingewikkeld (cf. supra). Een belangrijke historische gebeurtenis in Meerhout wordt de 'slag bij Meerhout' vernoemd dat heeft plaatsgevonden tijdens de Boerenkrijg. Deze vond evenwel plaats in Hulsen.

De aanwezige bebouwing is niet gelegen ter hoogte van de 18de -eeuwse bebouwing. Op de locatie van de 18de -eeuwse bebouwing zien we evenwel een bijgebouw. In de 20ste eeuw werd een nieuwe woning gebouwd in het zuidwestelijke deel van het onderzoeksproject, daarnaast werd een oprit in kasseien gelegd. Ter hoogte van deze locatie is het mogelijk dat de bodem en het bodemarchief verstoord is. Verder werd in het noorden een weg aangelegd. De rest van het onderzoeksproject heeft vermoedelijk geen verstoringen gekend, waardoor het archeologische niveau voor het gros van de site vermoedelijk bewaard zal zijn.

4.3.1.1.2 *Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek*

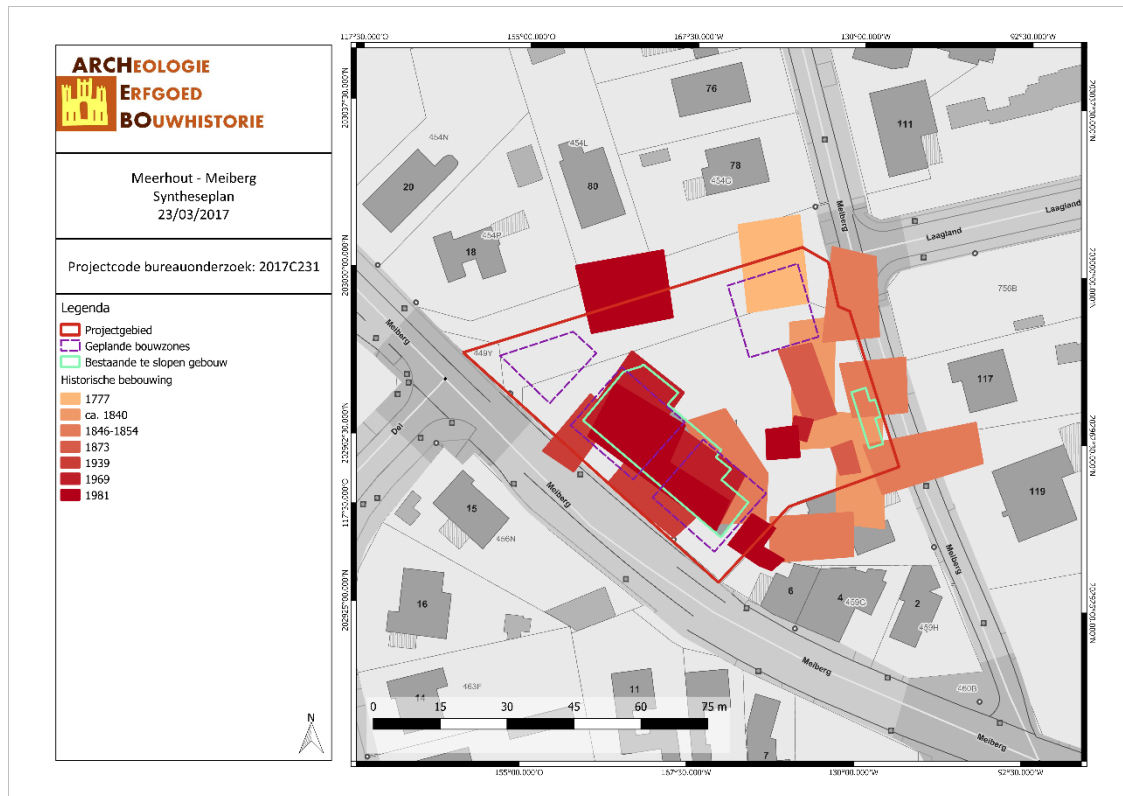
Op het terrein zal door de opdrachtgever, Jan Helsen bvba, een aanvraag voor een verkavelingsvergunning geformuleerd worden voor de realisatie van 4 loten. De werken bestaan uit de bouw van 3 woningen en 2 halfopen woningen..

Het is projectgebied is gelegen in de Centrale Kempen tussen 25,1 en 25,9 meter boven zeeniveau in het Netebekken.

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend.

Meerhout werd voor de eerste maal vernoemd als 'Mareholt' in een schenkingsakte van 741. Zowel op wereldlijk als op geestelijk vlak is de geschiedenis van Meerhout vrij ingewikkeld (cf. supra). Een belangrijke historische gebeurtenis in Meerhout wordt de 'slag bij Meerhout' vernoemd dat heeft plaatsgevonden tijdens de Boerenkrijg. Deze vond evenwel plaats in Hulsen.

De huidige bebouwing is niet gelegen ter hoogte van de 18de -eeuwse bebouwing. Op de locatie van de 18de -eeuwse bebouwing zien we evenwel een bijgebouw. In de 20ste eeuw werd een nieuwe woning gebouwd in het zuidwestelijke deel van het onderzoeksproject, daarnaast werd een oprit in kasseien gelegd. Verder werd in het noorden een weg aangelegd. De rest van het onderzoeksproject heeft vermoedelijk geen verstoringen gekend (Figuur 39).

MEME/17/03/23/26 - Digitale aanmaak

Figuur 39: Syntheseplan met aanduiding van de geplande werken (Geopunt, 2017).

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Gezien de kans dat er binnen het plangebied nog intacte archeologische resten aanwezig zijn, stelt ARCHEBO bvba verder vooronderzoek voor. De voorgestelde uitvoeringswijze van het archeologisch onderzoek is het onderwerp van het Programma van Maatregelen.

5 BIBLIOGRAFIE

- Agentschap Onroerend Erfgoed. "Inventaris Onroerend Erfgoed". Geraadpleegd 17 januari 2017.
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>.
- "Beeld 'aan de martelaars van 1798' - Gemeente Meerhout". Geraadpleegd 27 maart 2017.
<http://www.meerhout.be/product.aspx?id=1252>.
- Bogemans, Frieda. "Toelichting bij de quartairgeologische kaart, 29 Kortrijk", 2007.
<https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/pdf/kortrijk29Qweb.pdf>.
- Dewaelheyns, Valerie, Hubert Gulinck, Pieter Foré, Björn Bracke, en Pieter Van den Broeck. "De aanpasbaarheid van de Kempen: een terugblik", z.d.
- E. Van Ranst, en C. Sys. "Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)".
 Laboratorium van Bodemkunde, Gent, 1 april 2000.
- "etymologiebank.nl". Geraadpleegd 27 maart 2017. <http://www.etymologiebank.nl/zoeken/meer>.
- "Ferrariskaarten - Wikipedia". Geraadpleegd 27 maart 2017. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten>.
- Geopunt Vlaanderen. "Atlas der Buurtwegen". Geraadpleegd 2 januari 2017.
<http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.
- "Geopunt Vlaanderen". Geraadpleegd 23 februari 2017. <http://www.geopunt.be/>.
- "Grote Hoeve en omgeving - Aanduidingsobjecten - Inventaris Onroerend Erfgoed". Geraadpleegd 27 maart 2017.
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/5786>.
- Gullentops, F., E. Paulissen, en N. Vandenbergh. "Toelichting bij de Quartairgeologische kaart, kaartblad 17 Mol", 2006.
- "Het bekkenbeheerplan van het Netebekken (2008-2013)". Geraadpleegd 28 maart 2017.
http://www.integraalwaterbeleid.be/nl/bekkens/netebekken/bekkenbeheerplan/10_NETE_BBP_LR.pdf.
- "kapel Heilig Graf - Gemeente Meerhout". Geraadpleegd 27 maart 2017.
<http://www.meerhout.be/product.aspx?id=1247>.
- "Kempen (streek) - Wikipedia". Geraadpleegd 24 maart 2017. [https://nl.wikipedia.org/wiki/Kempen_\(streek\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Kempen_(streek)).
- Marechal en Laga. "Lithostratigrafie van het Neogeen en Paleogeen (Tertiair) in Vlaanderen", 1988.
- "Meerhout - Erfgoedobjecten - Inventaris Onroerend Erfgoed". Geraadpleegd 27 maart 2017.
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121748>.
- "Microsoft Word - Ferraris_legend.docx - legende_ferraris_kaart.pdf". Geraadpleegd 9 februari 2017.
http://www.geopunt.be/~media/geopunt/over%20geopunt/documenten/legende_ferraris_kaart.pdf.
- "Pastorie - Erfgoedobjecten - Inventaris Onroerend Erfgoed". Geraadpleegd 27 maart 2017.
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/52583>.
- Vandeputte, Omer. *Gids voor Vlaanderen*, 2007.
- "Verbroedering Oudstrijders Meerhout | Monumenten". Geraadpleegd 27 maart 2017. http://www.verbroedering-oudstrijders-meerhout.be/html/mon_01-01.html.
- Vijgen, Guy. "De studie der plaatsnamen of toponymie", z.d.
- Wikipedia. "Vandermaelenkaarten". Online encyclopedie. *Wikipedia*. Geraadpleegd 7 december 2016.
<https://nl.wikipedia.org/wiki/Vandermaelenkaarten>.

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij verkavelingsvergunningen.....	4
Figuur 2: Situering van het onderzoeksgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2017)	6
Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017)	6
Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017)	8
Figuur 5: Afbeelding voorgevel woning (googlemaps 2017)	8
Figuur 6: Afbeelding beklinkerde oprit ten noorden van de 20 ^{ste} -eeuwse woning (googlemaps 2017)	9
Figuur 7: Weergave verkavelingsplan Meiberg (Landmeter- expert Eddy Daems)	9
Figuur 8: Situering van het onderzoeksgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2017)	10
Figuur 9: Topografische kaart met situering van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2017).	12
Figuur 10: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2017).	12
Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel, detail (Geopunt, 2017).	13
Figuur 12: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NW-ZO richting (Geopunt, 2017)	13
Figuur 13: Meerhout aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2017)	14
Figuur 14: Situering van het onderzoeksgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2017)..	15
Figuur 15: Situering van het onderzoeksgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2017).	16
Figuur 16: Uitleg van het type 3 volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2017).	16
Figuur 17: Situering van het onderzoeksgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2017).	17
Figuur 18: Legende verklaring type 24 (Quartairgeologische kaartblad 17)	17
Figuur 19: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2017)...	18
Figuur 20: Situering van het onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2017).	19
Figuur 21: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2017).	19
Figuur 22: beeld laatmiddeleeuwse kapel van het Heilig Graf	20
Figuur 23: Beelden middeleeuwse omwalde alleenstaande hoeve (onroerend erfgoed 2017)	21
Figuur 24: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2017).	22
Figuur 25: Grote Nete en het paraboolduincomplex tussen Meerhout en Geel (onroerend erfgoed 2017)	23
Figuur 26: 17 ^{de} -eeuwse pastorie (onroerend erfgoed 2017)	23
Figuur 27: parochiekerk van Sint-Trudo (onroerend erfgoed 2017)	23
Figuur 28: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de IOE (IOE, 2017).	24
Figuur 29: Monument 'aan de martelaars van 1798',	25
Figuur 30: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2017).	27

Figuur 31: Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2017).	28
Figuur 32: Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2017).	29
Figuur 33: Situering van het onderzoeksgebied op de NGI kaart uit 1873 (Geopunt, 2017).	29
Figuur 34: Situering van het onderzoeksgebied op de NGI kaart uit 1904 (Geopunt, 2017).	30
Figuur 35: Situering van het onderzoeksgebied op de NGI kaart uit 1939 (Geopunt, 2017).	31
Figuur 36: Situering van het onderzoeksgebied op de NGI kaart uit 1969 (Geopunt, 2017).	31
Figuur 37: Situering van het onderzoeksgebied op de NGI kaart uit 1981 (Geopunt, 2017).	32
Figuur 38: Topografische kaart met situering van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2017).	33
Figuur 39: Synthesepan met aanduiding van de geplande werken (Geopunt, 2017).	38

7 PLANNENLIJST

MEME/17/03/23/1 - Digitale aanmaak.....	6
MEME/17/03/23/2 - Digitale aanmaak.....	6
MEME/17/03/23/3 - Digitale aanmaak.....	8
MEME/17/03/23/4 - Digitale aanmaak.....	10
MEME/17/03/23/5 - Digitale aanmaak.....	12
MEME/17/03/23/6 - Digitale aanmaak.....	12
MEME/17/03/23/7 - Digitale aanmaak.....	13
MEME/17/03/23/8 - Digitale aanmaak.....	14
MEME/17/03/23/9 - Digitale aanmaak.....	15
MEME/17/03/23/10 - Digitale aanmaak.....	16
MEME/17/03/23/11 - Digitale aanmaak.....	17
MEME/17/03/23/12 - Digitale aanmaak.....	18
MEME/17/03/23/13 - Digitale aanmaak.....	19
MEME/17/03/23/14 - Digitale aanmaak.....	19
MEME/17/03/23/15 - Digitale aanmaak.....	22
MEME/17/03/23/16 - Digitale aanmaak.....	24
MEME/17/03/23/17 - Digitale aanmaak.....	27
MEME/17/03/23/18 - Digitale aanmaak.....	28
MEME/17/03/23/19 - Digitale aanmaak.....	29
MEME/17/03/23/20 - Digitale aanmaak.....	29
MEME/17/03/23/21 - Digitale aanmaak.....	30
MEME/17/03/23/22 - Digitale aanmaak.....	31
MEME/17/03/23/23 - Digitale aanmaak.....	31
MEME/17/03/23/24 - Digitale aanmaak.....	32
MEME/17/03/20/25 - Digitale aanmaak.....	33
MEME/17/03/23/26 - Digitale aanmaak.....	38